

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ю.О. Кусакова

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Методичні рекомендації до самостійної роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-професійних програм «Міжнародна економіка»,
«Економіка та управління ринком землі», «Економічна кібернетика»,
«Управління персоналом та економіка праці»

Запоріжжя
2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Тема 1. Вступ до глобалізації: визначення, історичний контекст, тенденції, наслідки.....	6
Тема 2. Економічна єдність світу і суб'єкти глобальної економіки.....	10
Тема 3. Стійкий розвиток глобальної економіки та глобальні проблеми людства.....	13
Тема 4. Міжнародна економічна інтеграція. Тенденції інтеграції і дезінтеграції.....	19
Тема 5. Транснаціональні корпорації та банки як провідні сили глобальних економічних трансформацій	23
Тема 6. Система критики глобалізації. Альтерглобалізм: сутність і базова програма.....	27
Тема 7. Глобальні ринки: становлення, функціонування, класифікація, проблеми розвитку.....	34
Тема 8. Регулятивні механізми глобальної економіки.....	39
Тема 9. Глобальна економіка як прогностична реальність.....	44
Тема 10. Конкурентна стратегія розвитку України в умовах глобалізації	47
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	6
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	54

ВСТУП

Глобалізація – це особливий процес соціально-економічного розвитку світу, який є дуже суперечливим та неоднозначним. Наразі серед вчених і дослідників не існує єдиної думки щодо сутності глобалізації, її періодизації, наслідків. Проте всі наявні підходи демонструють, що людство знову знаходиться на його новому етапі, що характеризується появою інших рушійних сил, особливими тенденціями, викликами, протистояннями.

Глобалізація, поєднуючись з Четвертою промисловою революцією, надає нового змісту усім світовим процесам, змінює соціально-економічні, політичні відносини між країнами. Україна на сучасному етапі знаходиться в епіцентрі глобалізаційних процесів і глобальних протистоянь. Для подальшого розвитку та виживання національної економіки потрібно враховувати основні тренди та особливості глобалізації.

Саме тому навчальна дисципліна «Сучасні тенденції глобалізації» є важливою складовою економічної науки, і дозволяє здобувачам освітнього ступеня магістр спеціальності 051 «Економіка» систематизувати, структурувати та узагальнити знання щодо сучасних проявів глобалізації у різних аспектах для прийняття ефективних управлінських рішень в майбутньому з розумінням усього спектру глобальних проблем людства і спрямовуючись на ефективне та раціональне використання наявних ресурсів.

Курс «Сучасні тенденції глобалізації» є обов'язковим і належить до дисциплін циклу професійної підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальностей 051 «Економіка», які навчаються за освітньо-професійними програмами «Міжнародна економіка», «Економіка та управління ринком землі», «Економічна кібернетика», «Управління персоналом та економіка праці».

Метою викладання курсу «Сучасні тенденції глобалізації» є оволодіння студентами механізмами та інструментами функціонування глобальної економіки, геополітичних та гео економічних процесів, ознайомлення з тенденціями світового економічного порядку з урахуванням сучасних трансформаційних процесів, нових технологічних укладів і глобалізації.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є економічний розвиток суспільства в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності, динаміка, суперечності глобального розвитку в контексті сучасних геополітичних викликів.

Основними завданнями курсу є:

- виявлення системної сутності економічної глобалізації;
- формування цілісного уявлення про глобальні проблеми розвитку людства;
- ідентифікація основних параметрів (передумови, чинники, етапи) та суб'єктів глобального розвитку;
- визначення глибини впливу глобальних трансформацій на світові інтеграційні процеси;
- аналіз особливостей розробки національних і міжнародних стратегій розвитку;

- обґрунтування основних напрямів та перспектив розвитку людства;
- висвітлення значення сучасного етапу глобалізації для розвитку національної економіки України.

Відповідно до освітньо-професійних програм «Міжнародна економіка», «Економіка та управління ринком землі», «Економічна кібернетика», «Управління персоналом та економіка праці» спеціальності 051 «Економіка» підготовки магістрів у результаті вивчення навчальної дисципліни «Сучасні тенденції глобалізації» студент повинен набути таких **програмних компетентностей**:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети;
- здатність до професійної комунікації в сфері економіки іноземною мовою;
- здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку;
- здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем;

і програмних результатів навчання:

- розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності;
- визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів;
- оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень;
- розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

Курс «Сучасні тенденції глобалізації» ґрунтується на знаннях, отриманих під час вивчення економічних дисциплін ступеня вищої освіти бакалавр та освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, а також поглиблює їх. Для студентів освітнього ступеня магістр спеціальності 051 «Економіка» він є базовим та вивчається паралельно із дисциплінами: «Аналіз та моделювання соціально-економічних систем» та «Теорія і практика кадрової політики держави і організації». Після нього вивчаються обов'язкові дисципліни: «Професійно-орієнтований практикум іноземною мовою», «Ділові переговори та етика бізнесу», «Методологія наукових досліджень в економіці», «Соціально-економічна ефективність систем управління персоналом».

У запропонованому виданні подано тематику і зміст практичних занять відповідно до силабусу навчальної дисципліни, визначено послідовність опрацювання студентом навчального матеріалу.

При використанні практикуму з курсу «Сучасні тенденції глобалізації» значна увага приділяється самостійному вивченню матеріалу студентами. Саме тому практикум покликаний сформувати навички систематичного вивчення комплексного фахового матеріалу та розширення професійного світогляду

студента, враховуючи використання наукових та навчальних джерел іноземною мовою.

Тема 1. Вступ до глобалізації: визначення, історичний контекст, тенденції, наслідки

➔ **Мета:** дослідження економічної природи глобалізації; виявлення сутності й особливостей перебігу її сучасного етапу; аналіз та характеристика глобалізаційних факторів. Структурування знань щодо тенденцій та протиріч розвитку глобалізації.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на різні підходи до вивчення сутності феномену «глобалізації», порівняти існуючі концепції та підходи. Потрібно зосередитися також на порівнянні різних поглядів на зародження даного процесу, його періодизацію.

Потрібно акцентувати увагу на виділенні основних тенденцій та протиріч глобалізаційного процесу. Чітко визначати позитивні та негативні прояви глобалізації. Розуміти та пояснювати різницю між її передумовами та чинниками.

Варто орієнтуватися в сценаріях розвитку людства та наслідках глобалізації для різних груп країн: розвинутих; тих, що розвиваються; слабо розвинених країн.

План

1. Сутність глобалізації.
2. Фактори глобалізації.
3. Наслідки глобалізації.
4. Етапи становлення глобалізації.
5. Тенденції і протиріччя, що спостерігаються у світі.

Основні терміни і поняття

Постіндустріалізм, інтернаціоналізація, міжнародна мікро- та макроінтеграція, транснаціоналізація, регіоналізація, глобалізація, глобальна економіка, глобальний економічний розвиток

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Глобальна економіка – це:
 - а) частина теоретичної економіки, яка досліджує поведінку господарських суб'єктів: фірм, підприємств, організацій, приватних осіб;
 - б) частина теоретичної економіки, яка досліджує питання інфляції, безробіття, макроекономічної рівноваги, грошово-кредитної, фіскальної політики та ВВП;
 - в) частина теоретичної економіки, яка досліджує закономірності взаємодії різних держав виключно в аспекті міжнародної торгівлі;
 - г) економіка, яка здатна працювати як єдина система в режимі реального часу в масштабі всієї планети.
- 2) Суб'єктами глобальної економіки є:

- а) національні господарства;
 - б) регіональні інтеграційні угруповання країн;
 - в) ТНК і БНК;
 - г) всі відповіді правильні.
- 3) Форми прояву глобалізації:
- а) становлення загальнопланетарного науково-інформаційного простору, глобальної інформаційної інфраструктури, мережних інформаційних технологій, світової комунікаційної системи й технологічних макросистем у сфері виробництва, транспорту й зв'язку;
 - б) інтенсифікація міжнародних трансакцій, розвиток електронної комерції, становлення ринків робочої сили, товарів, інформаційних технологій на основі поступового зняття бар'єрів у торгівлі, підписання багатосторонніх торговельних угод та ін.;
 - в) швидке зростання світового фінансового ринку, який функціонує в режимі реального часу на основі об'єднання ринкових і мережних комп'ютерно-комунікаційних технологій;
 - г) всі відповіді правильні.
- 4) Міжнародна організація, яка мала вирішальне значення для формування глобалістики як науки:
- а) Паризький клуб;
 - б) Більдерберзький клуб;
 - в) Римський клуб;
 - г) Лондонський клуб.
- 5) Перший етап становлення глобалізації:
- а) капіталізація;
 - б) колонізація;
 - в) європеїзація;
 - г) індустріалізація.
- б) Другий етап становлення глобалізації:
- а) капіталізація;
 - б) колонізація;
 - в) європеїзація;
 - г) індустріалізація.
- 7) Третій етап становлення глобалізації:
- а) капіталізація;
 - б) колонізація;
 - в) європеїзація;
 - г) індустріалізація.
- 8) Коли вперше поняття «глобалізація» з'явилося в наукових працях:
- а) в 70-х роках XX ст.;
 - б) в 70-х роках XIX ст.;
 - в) в 90-х роках XX ст.;
 - г) в 60-х роках XX ст.
- 9) Першими впровадили в науковий обіг термін «глобалізація»:
- а) Р. Робертсон, Е. Гіденс;

- б) Дж. Фрідман, М. Вотерс;
 - в) З. Бауман, У. Бек;
 - г) усі відповіді правильні.
- 10) Течія, яка визнає глобалізацію як феномен світової економіки:
- а) глобалісти.
 - б) демоглобалісти;
 - в) протогобалісти;
 - г) антиглобалісти;

/ **Завдання 1.** Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Глобалізм – загальнопланетарна реальність, єдиний економічний та соціокультурний простір на основі взаємозв'язків і взаємозалежності країн і народів, зростання обсягів і прискорення темпів обміну товарами та послугами, міжнародного переміщення капіталів і робочої сили, взаємопроникнення духовних цивілізаційних цінностей, які формуються.

2. На процес глобалізації впливає сукупність техніко-технологічних, соціально-економічних, політичних, морально-етичних і культурних чинників.

3. Поняття «глобалізація» є вузькопрофільним і розглядається вченими як процес підняття приватних національних економічних проблем на глобальний світовий рівень бачення.

4. Головним політичним чинником впливу на глобалізацію є поглиблення інтернаціоналізації економіки на базі транснаціоналізації та регіоналізації.

5. Дослідники глобалізації виокремлюють чотири етапи в її становленні.

6. В українській науково-філософській думці «глобалізація» набула категоріального статусу лише наприкінці 90-х років XIX ст.

7. Перший етап глобалізації – європеїзація – розпочався зі становлення Європейського Співтовариства на основі Римського договору (1957).

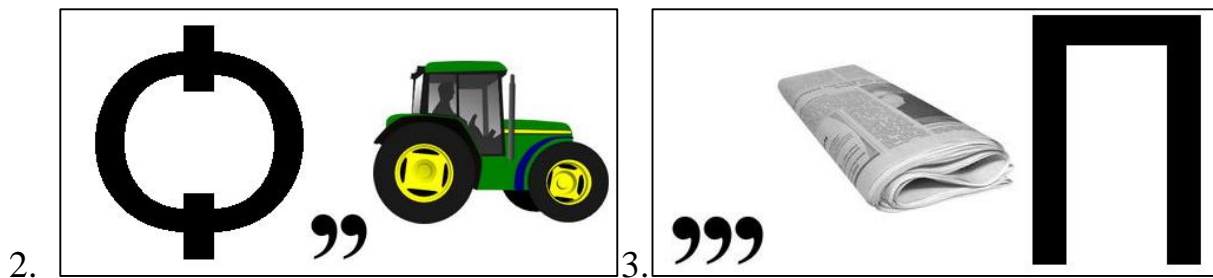
8. Євроінтеграції не притаманні співіснування різних культур, релігійних вірувань, переконань, способів життя.

9. Автори гуманістичного підходу до глобалізації стверджують: «Скільки світів – стільки глобалізацій».

10. Неоліберали розглядають глобалізацію як процес, неприйнятний в його нинішньому вигляді.

Завдання 2. Розв'яжіть ребуси :

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Сучасні західні концепції теорії глобалізації.
2. Джерела конкурентоспроможності в глобальній економіці.
3. Недоліки концепцій розвитку глобальної економіки.

Тема 2. Економічна єдність світу і суб'єкти глобальної економіки

➔ **Мета:** дослідження сутності, основних характеристик та протиріч економічної єдності світу; виділення та визначення нових дієвих суб'єктів глобальної економіки, їх сильних та слабких сторін. Систематизація знань щодо закономірностей функціонування глобальної економіки.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на особливості визначення сутності глобальної економічної єдності світу, а також схожі та відмінні риси із поняттями «глобальна економіка» та «світова економіка». Потрібно зосередитися також на вивченні та систематизації основних закономірностей функціонування глобальної економіки.

Необхідно вивчити основні показники, які характеризують ступінь участі країни у процесі глобалізації, зокрема Індекс глобалізації КОФ та його складові, та розуміти, як ними користуватися і як їх інтерпретувати.

Варто знати та розуміти роль діючих суб'єктів глобальної економіки в економічній єдності світу, розуміти, як трансформувалися їхні цілі та конкурентні переваги. Орієнтуватися в позиціях розвинених, слабо розвинених країн, а також країн, що розвиваються у глобальній економіці.

План

1. Сутність, напрямки та характеристика глобальної економічної єдності світу.
2. Закономірності функціонування глобальної економіки.
3. Індекс глобалізації КОФ та його складові.
4. Суб'єкти глобальної економіки.
5. Трансформація ролі держави в сучасних умовах.

Основні терміни і поняття

Глобальна економічна єдність, глобальна конкурентоспроможність, глобальний економічний розвиток, індекс глобалізації КОФ, індекс економічної глобалізації КОФ, індекс політичної глобалізації КОФ, індекс соціальної глобалізації КОФ, суб'єкти глобальної економіки, індивідуальні суб'єкти глобальної економіки, держава, кластери, регіональні блоки, міжнародні організації, глобальні інформаційні мережі.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Характерними ознаками економічної єдності світу є:
 - а) функціонування самостійної міжнародної фінансової сфери;
 - б) відкритість економіки та утворення системи міжнародних наддержавних організацій;
 - в) правильно все;

- г) інтенсивний розвиток ТНК та наявність розвинутої сфери міжнародної торгівлі.
- 2) Глобалізація означає:
- а) поширення безпосередніх і опосередкованих зв'язків між суб'єктами економічної діяльності всіх країн світу;
 - б) галузь економічної науки, яка займається головними планетарними проблемами сучасної і майбутньої людської цивілізації;
 - в) тісну взаємодію і сплетіння економічних, політичних, соціальних, правових, інформаційних, культурних та інших трансакцій на світовому терені;
 - г) формування єдиної для всього світового суспільства системи світогосподарських відносин.
- 3) Наведіть причини поглиблення глобалізаційних процесів:
- а) всі відповіді правильні;
 - б) посилення диспропорційності соціально-економічного розвитку країн;
 - в) загострення проблем, що є загальними для всіх людей і країн світу та важливими з погляду збереження та розвитку людської цивілізації;
 - г) процес інтернаціоналізації, який приводить до поглиблення співробітництва між країнами та посилення їх взаємозалежності.
- 4) Сучасні тенденції у глобальному регулюванні включають:
- а) широкомасштабну благодійність та технічну допомогу окремим країнам;
 - б) розширення інвестиційних потоків у світовому масштабі;
 - в) упровадження спеціальних моделей реформування економіки для країн третього світу;
 - г) інституційні прозахідні трансформації в країнах, що розвиваються, та країнах з перехідною економікою.
- 5) До основної суперечності процесу глобальної трансформації відносять протиріччя між:
- а) інтересами економічного розвитку та зростання і захистом навколишнього середовища;
 - б) інтересами розвинених країн та країн, що розвиваються;
 - в) інтересами олігархічних кланів та найбідніших верств населення;
 - г) можливостями та попитом.
- 6) До основних суперечностей глобалізації економіки не відносять:
- а) слабку узгодженість між структурами глобального регулювання;
 - б) різні вигоди країн від глобалізації;
 - в) суперечності між сферами глобального регулювання;
 - г) дисонанс між різними рівнями глобального регулювання.
- 7) Лібералізація національних економік виражається в:
- а) підвищенні ролі взаємної торгівлі товарами та послугами (що дало можливість багатосторонньої лібералізації торгівлі під егідою СОТ);
 - б) створенні системи міждержавних організацій;
 - в) відкритті виробничих філій на території інших країн із метою виходу на ринок цієї країни;
 - г) запровадженні резервної валюти, впровадженні єдиної, універсальної валюти в світі, функціонуванні світових фондових бірж.

- 8) Міжнародна торгівля – це:
- а) форма господарювання, при якій всі вироблені товари виробляються, збуваються і споживаються всередині країни;
 - б) внутрішній ринок, частина котрого орієнтується на іноземних покупців;
 - в) суспільно-територіальний поділ праці між країнами зі сталою концентрацією виробництва певної продукції;
 - г) сфера міжнародних товарно-грошових відносин, що представляє собою сукупність зовнішньої торгівлі усіх країн світу.
- 9) Вільна торгівля – це:
- а) регулювання зовнішньоекономічної діяльності через дозволи, видані державними органами на експорт чи імпорт товару у встановлених обсягах на визначений проміжок часу;
 - б) державні заходи впливу на міжнародну торгівлю з метою регулювання структури та напряму міжнаціональних потоків товарів і послуг та контролю за світовим рухом факторів виробництва;
 - в) суспільно-територіальний поділ праці між країнами зі сталою концентрацією виробництва певної продукції;
 - г) політика мінімального державного втручання у зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі вільних ринкових сил попиту та пропозиції.
- 10) Протекціонізм – це:
- а) форма господарювання, при якій всі вироблені товари виробляються, збуваються і споживаються всередині країни;
 - б) державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом використання тарифних і нетарифних інструментів торгової політики;
 - в) кількісне обмеження на обсяг товару, що може бути імпортованим/експортованим за визначений проміжок часу;
 - г) політика мінімального державного втручання в зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі вільних ринкових сил попиту та пропозиції.

/ **Завдання 1.** Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Глобалізація в економічній єдності світу визначається економічним взаємозв'язком між країнами, який збільшується та позначається на зустрічних потоках товарів, послуг, капіталу та ноу-хау, що постійно збільшуються.

2. Глобалізація розвивається під впливом соціально-економічних чинників.

3. Численні погляди на глобалізацію не можна систематизувати.

4. Глобалізація може призвести до посилення нерівномірності розвитку окремих країн.

5. Економічна єдність світу переростає у всепоглинаючий процес, який об'єднує політичні, економічні, соціальні, екологічні, науково-технологічні та інші складові.

6. Результатом економічної єдності світу є лише вигоди від зростання участі країн у світових економічних процесах, а не висока ймовірність втрат, збільшення ризиків.

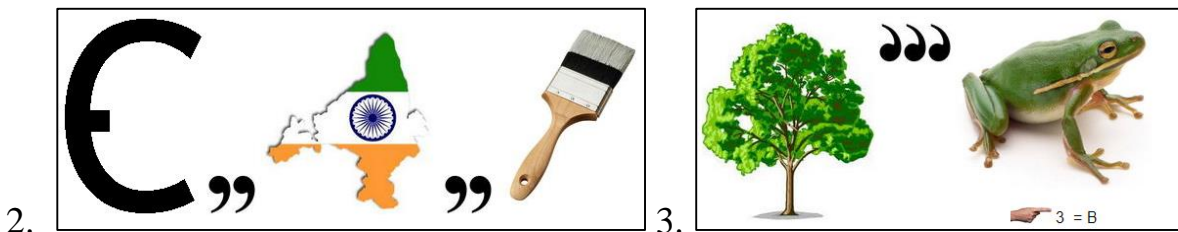
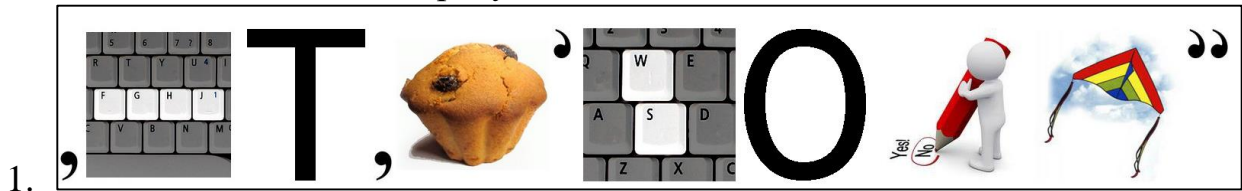
7. Глобальну економіку не можна розглядати як уніфікацію та інтеграцію світової економіки.

8. Найменш розвинені країни світу є скоріше об'єктами, а не суб'єктами глобальної економіки.

9. Річний товарообіг найбільших ТНК світу перевищує бюджети окремих країн.

10. Роль БРІКС у глобальній економіці останнім часом послаблюється.

Завдання 2. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Американська модель розвитку глобальної економіки.
2. Західноєвропейська модель розвитку глобальної економіки.
3. Шведська модель розвитку глобальної економіки.
4. Китайська модель розвитку глобальної економіки.
5. Японська модель розвитку глобальної економіки.
6. Південнокорейська модель розвитку глобальної економіки.

Тема 3. Стійкий розвиток глобальної економіки та глобальні проблеми людства

➔ **Мета:** дослідження сутності та основних характеристик сучасних теорій стійкого розвитку глобальної економіки. Аналіз перебігу та виявлення шляхів вирішення світових фінансових криз. Структурування та систематизація знань щодо появи та вирішення глобальних проблем людства.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на підходи до класифікації глобальних проблем людства, визначення їх сутності. Потрібно зосередитися також на порівнянні різних поглядів щодо шляхів їх вирішення.

Необхідно вивчити теоретичні основи концепцій стійкого розвитку, зеленої економіки, нульового зростання, циркулярної економіки; розглянути їх схожі та відмінні риси.

Варто засвоїти сутність світових фінансових криз, масштаб їх поширення, історичні аспекти, методи та інструменти протидії.

План

1. Глобальні проблеми людства: сутність та критерії віднесення.
2. Класифікація глобальних проблем людства.
3. Перспективи та шляхи вирішення глобальних проблем людства.
4. Теоретичні основи стійкого розвитку.
5. Сучасні теорії стійкого розвитку еколого-економічних систем.
6. Екологічна Конституція Землі.
7. Світові фінансові кризи.

Основні терміни і поняття

Глобальні проблеми людства, демографічні проблеми, продовольчі проблеми, екологічні проблеми, енергетично-сировинні проблеми, проблеми миру й озброєння, Римський клуб, сталий (стійкий) розвиток, економічний розвиток, економічне зростання, зелена економіка, циркулярна економіка.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Основним суб'єктом забезпечення стійкого розвитку соціально-економічних систем повинна виступати:
 - а) людина;
 - б) держава;
 - в) екосистема;
 - г) регіон.
- 2) Стійка еколого-економічна система повинна прагнути до:
 - а) збереження природного капіталу;
 - б) прагнути досягнути справедливих відносин;
 - в) відновлення природних ресурсів, які можуть відновлюватися;
 - г) усі відповіді є вірними.
- 3) У соціальній сфері головним пріоритетом є:
 - а) забезпечення рівних можливостей в отриманні освіти та медичної допомоги;
 - б) зниження викидів шкідливих речовин у водні об'єкти та атмосферу;
 - в) скорочення маси твердих і рідких відходів;
 - г) збереження природного капіталу.
- 4) В екологічній сфері домінуючою ціллю є:
 - а) досягнення науково обґрунтованих параметрів якості життя населення;
 - б) збільшення середньої тривалості життя населення;
 - в) покращення умов проживання і функціонування людини;
 - г) стабілізація і покращення якості довкілля.
- 5) Що слугує об'єднуючим чинником для сучасних моделей сталого розвитку?
 - а) соціальна нестійкість;

- б) наявність в їх структурі трьох складових: економічної, екологічної, соціальної;
 - в) локальна синергетична ситуація;
 - г) ні що не слугує.
- 6) Найважливішою передумовою екологізації економіки та формування «зеленої економіки» повинне стати:
- а) формування інституціонально-правових, організаційних, соціально-економічних умов для раціонального природокористування;
 - б) створення науково-технічного потенціалу для переведення економіки на природозберігаючі технології;
 - в) створення замкнутих виробничих циклів і мінімізація виробничих відходів;
 - г) всі відповіді правильні.
- 7) Критерії, за якими проблеми відносять до глобальних:
- а) нерозв'язання їх викликає загрозу людству, регрес в умовах життя людей, у розвитку продуктивних сил;
 - б) усі відповіді правильні;
 - в) вони вимагають невідкладних скоординованих дій світового співтовариства;
 - г) вони стосуються інтересів усіх або значної групи держав.
- 8) До причин виникнення екологічних проблем можна віднести:
- а) видобуток природних копалин;
 - б) усі відповіді правильні;
 - в) забруднення і збідніння навколишнього середовища;
 - г) інтенсифікацію використання природних ресурсів.
- 9) Причинами загострення сучасних глобальних проблем є:
- а) швидка урбанізація населення та варварське ставлення людини до природи;
 - б) усі відповіді правильні;
 - в) низький рівень упровадження ресурсо- та енергозберігаючих, екологічно чистих технологій;
 - г) зменшення родючості ґрунту.
- 10) Економічний аспект глобальних проблем включає:
- а) забезпечення рівноваги платіжного балансу;
 - б) залучення ресурсів для їхнього використання;
 - в) усі відповіді неправильні;
 - г) збільшення дохідної частини держбюджету.

/ **Завдання 1.** Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Діяльність циркулярної економіки спрямована на зменшення надмірного виробництва, спалювання відходів, відновлення та регенерацію екосистем та природного капіталу.

2. «Стійкий розвиток», слід розглядати як розвиток, що задовольняє матеріально-духовні потреби сьогодення і створює умови для стійкого

економічного розвитку в перспективі з врахуванням майбутніх ціннісних орієнтацій через механізми гармонізації людини з природою та в суспільстві.

3. Економічний розвиток - це виникнення кількісних змін в економічній системі суспільства, які приводять до підвищення ефективності її функціонування та удосконалення базових елементів основних структур.

4. Економічне зростання - це якісна характеристика змін параметрів економічної системи.

5. Впровадження принципово нових екобезпечних та самовідтворювальних технологій може стати «рятувальною соломиною» нашої цивілізації в майбутньому у тому числі за умов недопущення війн та міжнародних конфліктів.

6. Творчі концепції сталого розвитку бачили причини кризи у тому числі в підвищенні рівня життя призводить до знищення природи.

7. На думку розробників концепції сталого розвитку вісімдесят відсотків населення розвинених країн споживають двадцять відсотків енергетичних ресурсів планети.

8. Глобальною може вважатися будь-яка проблема, що дозволяє картографування в масштабі окремої країни.

9. Глобальні проблеми – це особливі явища і процеси в сучасному світі, які за масштабами і значущістю вирізняються загальнопланетарною особливістю, пов'язані з життєвими інтересами народів світу і їх можна вирішити взаємодією усіх країн світу.

10. Глобальні проблеми не взаємодіють одна з одною.

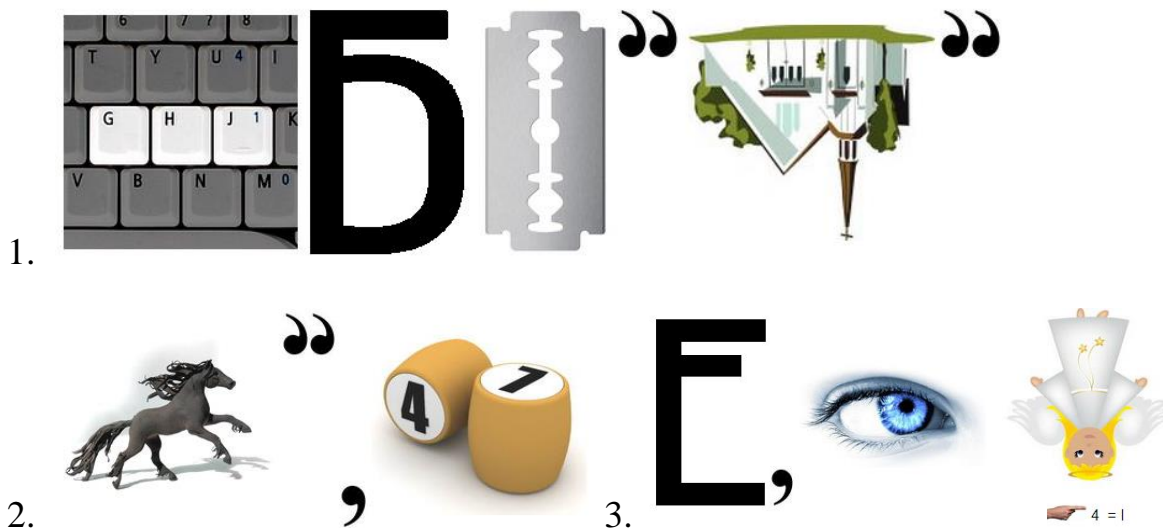
Завдання 2. Виберіть одне із готових (або запропонуйте свою) пропозицію для вирішення екологічних проблем і заповніть таблицю 2.

Можливі шляхи вирішення: введення місцевого податку; особиста відповідальність порушника і стягування штрафів; екологічна освіта і виховання; свої пропозиції.

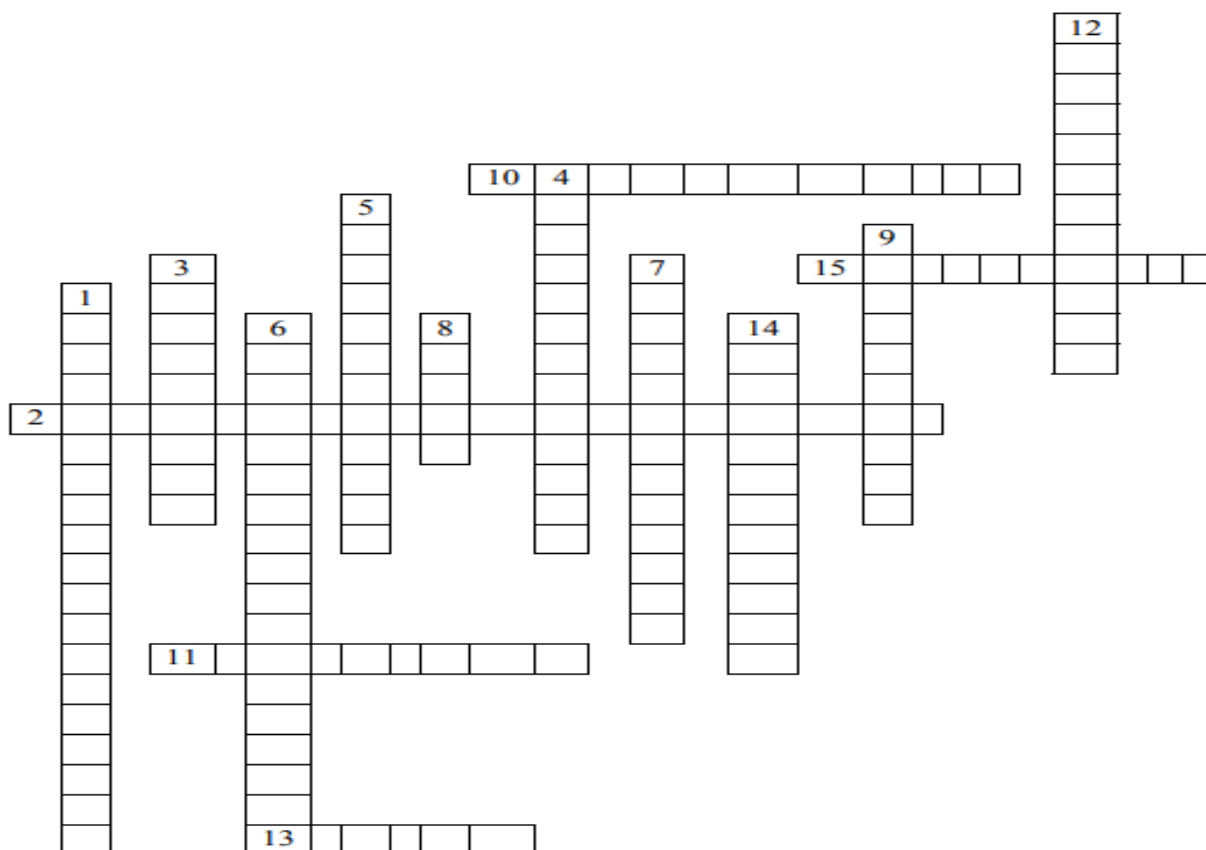
Таблиця 2 – Екологічні проблеми

Екологічні проблеми	Пропозиції із вирішення
Забруднення атмосферного повітря а) автотранспортом б) промисловими підприємствами	
Забруднення поверхневих водойм стічними водами промислових підприємств	
Засмічення дворів і вулиць	

Завдання 3. Розв'яжіть ребуси

Завдання 4. Розв'яжіть кросворд

По-горизонталі:

2. Фактор глобалізації, який приводить до посилення світової інтеграції у результаті глобальних операцій ТНК.
10. Глобальна проблема, яка пов'язана зі стрімким збільшенням енергоспоживання.
11. До якої з груп чинників глобалізації відноситься: «ослаблення міцності державних кордонів»?
13. Війна, попередження якої, є головною проблемою сучасності.

15. Назва проблеми, до якої відносять гомеостазний розвиток системи «людство – природа».

По-вертикалі:

1. Один із факторів, який обумовлює процес глобалізації.

3. До якої з груп чинників глобалізації відноситься: «перехід до нового технологічного способу виробництва – до високих, наукомістких технологій»?

4. Яка модель породила диференціацію світу на країни, що виграли від глобалізації і які програли від неї?

5. До якої з груп чинників глобалізації відноситься: «радикальна зміна засобів ділового спілкування, обміну виробничою, науково-технічною, економічною, фінансовою інформацією»?

6. Одна зі загроз глобалізації, що стосується економіки.

7. До якої з груп чинників глобалізації відноситься: «вихід неурядових організацій на багатонаціональний або світовий рівень»?

8. Один з представників неоліберальної моделі.

9. До якої з груп чинників глобалізації відноситься: «посилення тенденції до уніфікації й стандартизації».

12. Проблема, що полягає в стрімкому зростанні населення в країнах, які розвиваються, і в загрозі депопуляції перевищення кількості померлих над кількістю народжених) в економічно розвинених країнах.

14. Назва особливих, ключових проблем.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Індикатори та критерії сталого розвитку.

2. Економічне зростання та сталий розвиток: взаємозв'язок та протиріччя.

3. Генезис теорій сталого розвитку.

Тема 4. Міжнародна економічна інтеграція. Тенденції інтеграції і дезінтеграції

➔ **Мета:** дослідження природи економічної інтеграції; виявлення сутності й особливостей її перебігу в різних регіонах світу; аналіз та характеристика основних етапів міжнародної економічної інтеграції. Структурування і систематизація знань щодо тенденцій інтеграції та дезінтеграції.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на сутність, передумови й цілі міжнародної економічної інтеграції; порівняти як вона впливає на «сильні» та «слабкі» країни, а також на старі й нові країни-члени інтеграційних утворень. Потрібно дослідити весь спектр наявних позитивних й негативних ефектів.

Окремо варто виділити та охарактеризувати основні етапи міжнародної економічної інтеграції (зона вільної торгівлі, спільний ринок, економічний та політичний союзи). Необхідно проаналізувати наявні у світі інтеграційні утворення, чітко розуміти до якого етапу інтеграції вони відносяться.

Також належну увагу потрібно приділити вивченню дезінтеграційних процесів, зокрема проаналізувати природу, особливості й наслідки Брексіту.

План

1. Сутність, передумови, цілі міжнародної економічної інтеграції.
2. Основні етапи міжнародної економічної інтеграції.
3. Економічні ефекти міжнародної економічної інтеграції.
4. Тенденції інтеграції і дезінтеграції.

Основні терміни і поняття

Інтеграція, дезінтеграція, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний і політичний союз, євро, ефект створення торгівлі, ефект відхилення торгівлі.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

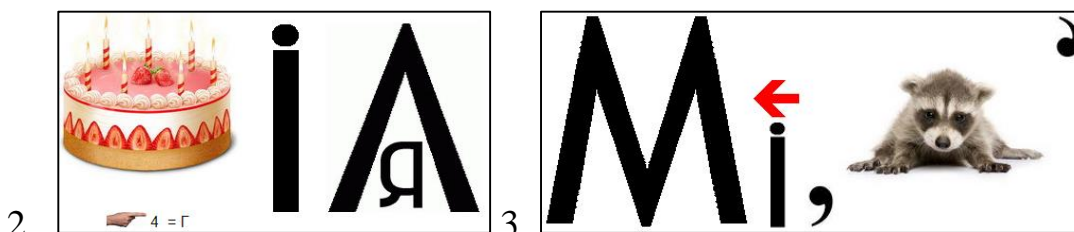
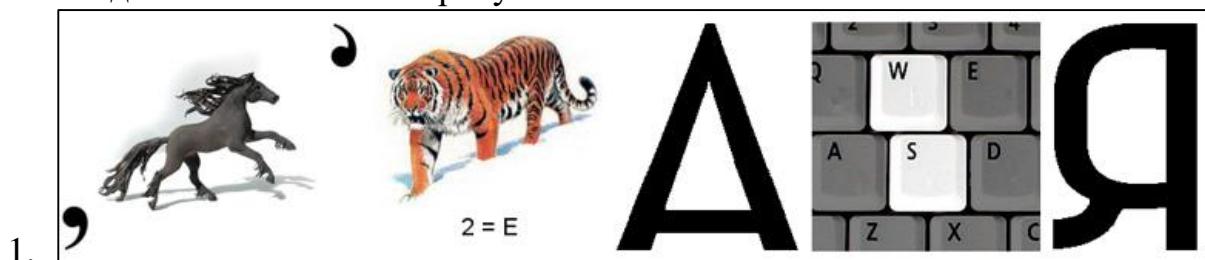
- 1) До передумов інтеграції відносять:
 - а) сприяння структурній перебудові економіки;
 - б) близькість рівнів економічного розвитку і ступеня розвитку ринкових відносин різних країн;
 - в) рішення завдань торговельної політики;
 - г) відтік ресурсів з менш економічно розвинених країн у більш розвинені.
- 2) До цілей економічної інтеграції не належать:
 - а) ефект доміно;
 - б) сприяння структурній перебудові економіки;

- в) використання переваг економіки масштабу;
 - г) створення сприятливого зовнішньополітичного середовища.
- 3) Вільне пересування товарів і послуг, факторів виробництва, міждержавна координація економічної політики відбувається на етапі:
- а) спільного ринку;
 - б) митного союзу;
 - в) зони вільної торгівлі;
 - г) преференційних домовленостей.
- 4) До динамічних ефектів міжнародної економічної інтеграції не належать:
- а) виникнення переваг економіки масштабу;
 - б) ефект відхилення торгівлі;
 - в) збільшення припливу іноземних інвестицій;
 - г) зростання конкуренції між виробниками з різних країн.
- 5) Ефект створення торгівлі найвірогідніше виникне, якщо:
- а) економіки країн, що інтегруються мають диверсифіковане виробництво;
 - б) всі відповіді вірні;
 - в) економіки країн, що інтегруються є конкурентоспроможними;
 - г) інтегруються економіки великої кількості країн.
- 6) Ефект відхилення торгівлі найвірогідніше виникне, якщо:
- а) економіки країн, що інтегруються є конкурентоспроможними;
 - б) інтегруються економіки великої кількості країн;
 - в) всі відповіді вірні;
 - г) економіки країн, що інтегруються були до створення інтеграційного об'єднання взаємодоповнюючими.
- 7) До недоліків інтеграції належить:
- а) сприяння структурній перебудові економіки;
 - б) посилення конкуренції між виробниками різних країн;
 - в) збільшення кількості злиттів компаній;
 - г) створення сприятливого зовнішньополітичного середовища.
- 8) До переваг інтеграції належить:
- а) збільшення розриву між бідними і багатими країнами;
 - б) близькість рівнів розвитку різних країн;
 - в) зростання конкуренції між виробниками різних країн;
 - г) спільність проблем.
- 9) Внаслідок утворення митного союзу ефект доходу:
- а) збільшиться;
 - б) зменшиться;
 - в) не зміниться;
 - г) дорівнює нулю.
- 10) Ефективність створення митного союзу між країнами залежить від співвідношення абсолютних розмірів:
- а) ефекту створення торгівлі й ефекту відхилення торгівлі;
 - б) ефекту доходу й ефекту створення торгівлі;
 - в) ефекту створення торгівлі й ефекту захисту;
 - г) ефекту доходу й ефекту відхилення торгівлі.

☒/☑ Завдання 1. Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. До передумов інтеграції відносять спільність проблем, вирішення завдань торгової політики.
2. Забезпечення структурної перебудови економіки, підтримка молодих галузей – основні цілі інтеграції.
3. Зона вільної торгівлі характеризується свободою переміщення товарів і факторів виробництва.
4. Спільний ринок, на відміну від митного союзу, характеризується встановленням єдиного тарифу та єдиної системи нетарифного регулювання щодо третіх країн.
5. Економічна інтеграція призводить до підвищення ефективності використання ресурсів.
6. Статичний ефект економічної інтеграції – це переорієнтація місцевих споживачів із закупівлі товару з ефективного позаінтеграційного джерела на менш ефективне внутрішньо-інтеграційне.
7. Ефект створення торгівлі буде перевищувати ефект відхилення торгівлі в разі більш високого рівня митного оподаткування, яке існувало до інтеграції.
8. Ефект відхилення торгівлі більш імовірний за наявності високої конкуренції країн, що інтегруються.
9. Ефект відхилення торгівлі однозначно приводить до поліпшення добробуту країн, які не беруть участі в інтеграції.
10. У результаті ефекту створення торгівлі добробут країн, які не беруть участі в інтеграції, знижується, а тих, що беруть участь, – підвищується.

Завдання 2. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Інтеграційні об'єднання в Азійському регіоні.
2. ЄАЕС історія створення та загрози для України.

3. БРІКС як протидія G7.

Тема 5. Транснаціональні корпорації та банки як провідні сили глобальних економічних трансформацій

→ **Мета:** дослідження сутності та характеристик глобальних корпорацій (транснаціональний, багатонаціональних, міжнародних тощо); аналіз етапів їхнього становлення у світі. Систематизація знань щодо галузевої приналежності глобальних корпорацій.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на вивчення сутності феномену «транснаціональних, глобальних корпорацій», виділити їх основні характеристики та відмінні риси від національних підприємств, держав. Потрібно зосередитися також на дослідженні основних етапів їхнього розвитку та поширення.

Потрібно акцентувати увагу на аналізі галузевої структури діяльності глобальних корпорацій, їхнього рейтингування за різними критеріями та підходами.

План

1. Транснаціональні корпорації (ТНК): сутність та характеристики.
2. Етапи становлення та розвитку ТНК у світі.
3. Галузева структура діяльності ТНК.
4. Рейтинги найбільших ТНК світу.

Основні терміни і поняття

Глобальний бізнес, транснаціональна корпорація (ТНК), багатонаціональна корпорація (БНК), міжнародна корпорація (МНК), глобальна корпорація (ГК), глобальне підприємництво, країна-реципієнт, країна-базування, корпоративний глобалізм.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

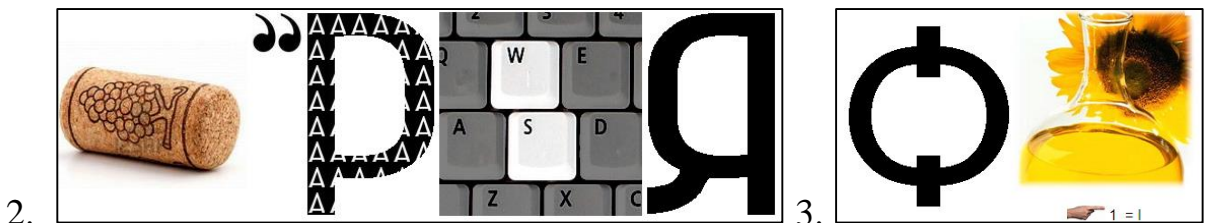
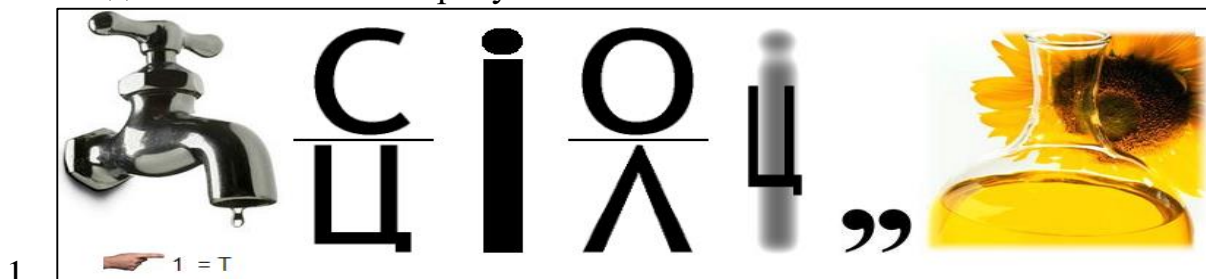
- 1) Для створення підрозділу ТНК вигідним є, якщо у приймаючій країні відбувається:
 - а) зниження курсу національної валюти;
 - б) усі відповіді правильні;
 - в) надання державних гарантій;
 - г) відміна подвійного оподаткування.
- 2) Зростання зайнятості належить до:
 - а) позитивних наслідків функціонування ТНК у приймаючих країнах;
 - б) позитивних наслідків функціонування ТНК у країнах базування;
 - в) негативних наслідків функціонування ТНК у країнах базування;
 - г) негативних наслідків функціонування ТНК у приймаючих країнах.

- 3) Якщо частка капіталу ТНК у зарубіжному підприємстві складає більше 50 %, то це підприємство відносно ТНК називається:
- а) філія;
 - б) холдингова компанія;
 - в) дочірнє підприємство;
 - г) асоційована компанія.
- 4) Для країни базування вплив ТНК полягає у:
- а) зростанні зайнятості;
 - б) зростання обсягів виробництва;
 - в) збільшення податкових надходжень;
 - г) збільшення відсоткової ставки.
- 5) Для приймаючої країни вплив ТНК полягає у:
- а) збільшенні податкових надходжень;
 - б) зменшенні відсоткової ставки;
 - в) усі відповіді правильні;
 - г) зростанні зайнятості.
- 6) Головна проблема для країни базування полягає у:
- а) технологічному лідерстві;
 - б) можливій експропріації активів ТНК;
 - в) використанні позитивного ефекту масштабу;
 - г) маніпулюванні трансфертними цінами.
- 7) Головна проблема для приймаючої країни полягає у:
- а) маніпулюванні трансфертними цінами;
 - б) технологічному лідерстві;
 - в) можливій експропріації активів ТНК;
 - г) збільшенні притоку ресурсів.
- 8) Конкурентні переваги ТНК полягають у:
- а) збільшенні світового обсягу виробництва;
 - б) збільшенні конкуренції;
 - в) збільшенні обсягів внутрішньо-фірмової торгівлі за трансфертними цінами;
 - г) усі відповіді вірні.
- 9) Функціонування ТНК у глобальному масштабі приводить до:
- а) немає правильної відповіді;
 - б) збільшення світового обсягу виробництва;
 - в) стабілізації сукупного обсягу виробництва;
 - г) не впливає на сукупний обсяг виробництва.
- 10) Технологічне лідерство ТНК проявляється в тому, що:
- а) усі відповіді правильні;
 - б) використання технології відбувається в межах закритої внутрішньо-корпораційної структури;
 - в) ТНК є продавцем технологій;
 - г) ТНК є розробником технологій.

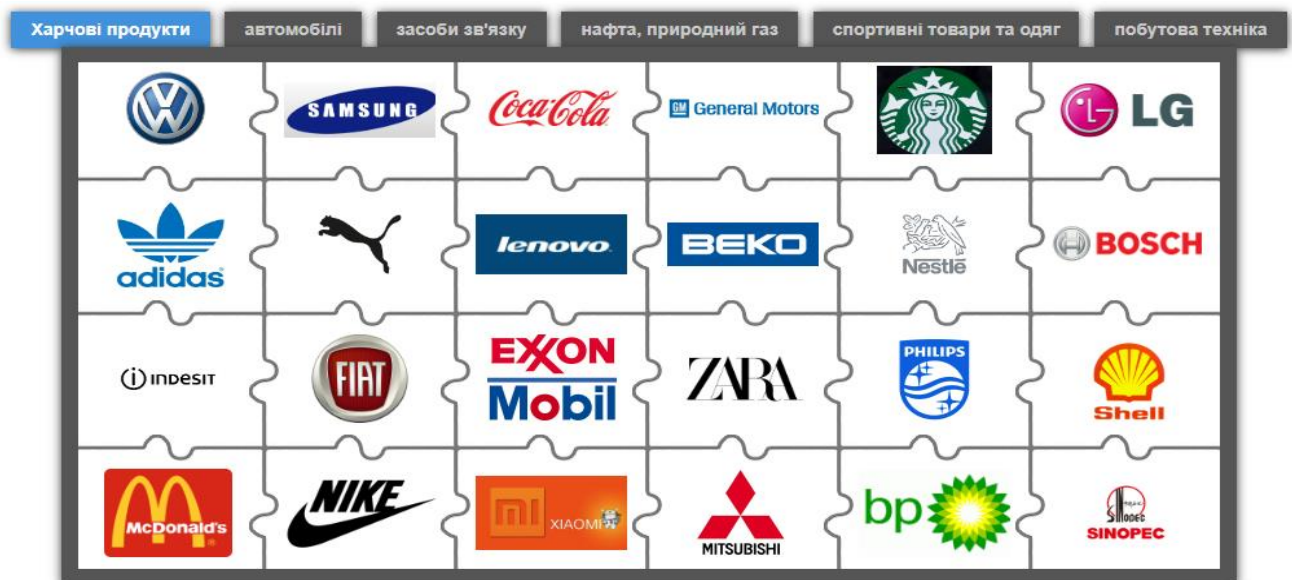
☒/☑ Завдання 1. Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Внаслідок функціонування ТНК у приймаючій країні зростає експлуатація ресурсів.
2. Вигода від функціонування ТНК у приймаючій країні полягає у зростанні податкових надходжень.
3. Особливістю сучасного етапу розвитку ТНК є те, що технологія розробляється тільки материнською компанією.
4. Використання трансфертних цін дозволяє ТНК підвищити прибутковість.
5. Наслідком функціонування ТНК у країні базування є підвищення зайнятості.
6. Рух капіталу у вигляді ПІІ призводить до зміни величини позичкового відсотка в країнах, що беруть у цьому участь.
7. Функціонування ТНК як основних суб'єктів глобальної економіки призводить до втрати контролю держав над економічними процесами.
8. У результаті руху ПІІ зростає питома вага високотехнологічних виробництв.
9. Чим вище рівень митного оподаткування товарів у приймаючій країні, тим вище приплив ПІІ.
10. Негативним ефектом функціонування ТНК для країни базування є можлива експропріація активів ТНК.

Завдання 2. Розв'яжіть ребуси

Завдання 3. Розподіліть МНК світу за видами їх діяльності. URL: <https://learningapps.org/display?v=ppdprp51t24>

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. НДДКР як основа зростання багатонаціональних підприємств.
2. Мобільність робочої сили в багатонаціональних підприємствах.
3. Інвестиційна діяльність багатонаціональних підприємств та економічна сила країни.

Тема 6. Система критики глобалізації. Альтерглобалізм: сутність і базова програма

➔ **Мета:** дослідження сутності, основних характеристик та проявів альтерглобалізму; вивчення історії становлення даної течії, поглядів її основних представників. Систематизувати знання щодо наявних наукових шкіл критики глобалізації.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно звернути увагу на наявні наукові течії та школи, які критикують глобалізаційні процеси та намагаються ним протистояти.

Вивчаючи альтерглобалізм потрібно зосередитися на вивченні особливостей зародження та історичного розвитку даного явища, порівняти його різні напрями (трансформістський (поміркований, реформістський) напрям та руйнівний напрям).

Варто розглянути роботи представників альтерглобалізму, систематизувати їхні погляди та ідеї.

Окремо необхідно проаналізувати діяльність АТТАК («Асоціації за оподаткування трансакцій»).

План

1. Система критики глобалізації.
2. Історія розвитку та становлення ідеології альтерглобалізму.
3. Представники альтерглобалізму: ідеї та погляди.
4. Мета та основні напрями альтерглобалізму.
5. Програми альтерглобалізму.

Основні терміни і поняття

Альтерглобалізм, антиглобалізм, трансформістський (поміркований, реформістський) напрям, руйнівний напрям альтерглобалізму, «глобальне село», Маастрихтський договір європейських країн, АТТАК.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Програма антиглобалістів передбачає розвиток двох взаємопов'язаних напрямків:
 - а) неокейнсіанського і марксистського;
 - б) неокейнсіанського і руйнівного;
 - в) трансформістського і руйнівного;
 - г) трансформістського і меркантилістського.
- 2) Відповідно до пануючого у світі матеріалістичного ставлення антиглобалісти пропонують гасла:

- а) рівноправність між чоловіками і жінками; заборона на примусову дитячу працю;
 - б) усі відповіді правильні;
 - в) надання права на працю та гідну заробітну плату; захист прав етнічних меншин;
 - г) скасування боргів країнам, що розвиваються; демократичний контроль над фінансовими ринками.
- 3) Противники глобалізації правого політичного флангу:
- а) це противники «руху антиглобалістів»;
 - б) це противники уніфікації культурних, сімейних, релігійних і національних цінностей;
 - в) це противники військових конфліктів;
 - г) це противники, насамперед, експлуататорської сутності корпоративного капіталу, а також діяльності СОТ.
- 4) Противники глобалізації лівого політичного флангу:
- а) це противники, насамперед, експлуататорської сутності корпоративного капіталу, а також діяльності СОТ;
 - б) це противники «руху антиглобалістів»;
 - в) це противники військових;
 - г) це противники уніфікації культурних, сімейних, релігійних і національних цінностей.
- 5) Ідея про те, що глобалізація веде до дестабілізації валютних ринків, належить:
- а) Дж. Грею;
 - б) Я. Бхагваті і П. Крюгману;
 - в) П. Бьюкенену;
 - г) П. Хірсту і У. Томпсону.
- 6) Ідея про те, що глобалізація веде до послаблення позицій США належить:
- а) Я. Бхагваті і П. Крюгману;
 - б) П. Бьюкенену;
 - в) П. Хірсту і У. Томпсону;
 - г) Дж. Грею.
- 7) Основними загальними цілями альтерглобалістського руху є:
- а) анулювання або реорганізація і демократизація нинішніх наднаціональних структур (СОТ, МВФ, Всесвітнього банку), забезпечення прозорості їх діяльності;
 - б) розробка альтернативних, демократичних механізмів прийняття рішень з міжнародних проблем;
 - в) усунення соціальних, економічних, екологічних диспропорцій між державами;
 - г) усі відповіді є правильні.
- 8) Ідея про те, що глобалізація – це міф, метою якого є приховування конфронтації між блоками країн НАФТА, ЄС і АТР, а також приховування інформації щодо посилення світової нерівності, належить:
- а) П. Бьюкенену;

- б) П. Хірсту і У. Томпсону;
 - в) Дж. Грею;
 - г) Я. Бхагваті і П. Крюгману.
- 9) Антиглобалістська діяльність зосереджується переважно навколо таких тем:
- а) виступи проти діяльності СОТ;
 - б) анулювання боргів країн Півдня;
 - в) усі відповіді є правильні;
 - г) реформа міжнародних фінансових організацій і прийняття нової Бреттон-Вудської угоди, введення податку на фінансові операції.
- 10) До завдань організації АТТАК відносять:
- а) передача коштів, виручених за рахунок «податку Тобіна», на соціальні потреби та розвиток країн «третього світу»;
 - б) скасування інституту «держави» і «влади»;
 - в) стимулювання капіталовкладень у сферу послуг;
 - г) немає правильної відповіді.

 Завдання 1. Прочитайте англійською мовою уривок зі статті «A Brief History of the Alter-Globalization Movement. From the Battle of Seattle to Heiligendamm, Hamburg, and the fight for a just future» Authors Ulrich Brand, Patrick Makal. URL: <https://www.rosalux.de/en/news/id/46700/a-brief-history-of-the-alter-globalization-movement> [9]. Та побудуйте часову інфографіку із використанням сервісу Mindomo. URL: <https://www.mindomo.com>.

The Beginnings of the Movement

The critique of globalization is, in essence, almost 175 years old. Marx and Engels, in what remains to this day a widely read piece of writing, had the foresight to suggest that capitalism's destructive and exploitative tendencies know no national borders and are essential to its exorbitant dynamics. Their Communist Manifesto of 1848 provided a fundamental basis for understanding the world of the early workers' movement. Until the world economic crisis of 1929, globalization — then described in other terms, such as «the production of the world market» by big industry — seemed like an unstoppable force. Although the internationalization of capital was regulated more closely in subsequent years, free trade and foreign investment increased again after the end of World War II.

The internationalist and student movements of the 1960s were highly critical of capitalism's tendencies towards internationalization. Nonetheless, what is now referred to as neoliberal globalization took shape in the 1970s. In the 1980s, there were mobilizations against the prevailing political order: for example, in Bonn in 1985, a demonstration against the G7 summit was paired with an alternative congress. Perhaps more memorable were the protests held in September 1988 in West Berlin against the meeting of the IMF and the World Bank. Approximately 80,000 people took part in the main demonstration, and the campaign, which lasted several years, had a considerable influence on the broader public.

Following the fall of the Berlin Wall, the political Left initially seemed to lack any clear sense of direction. On the other hand, the steady rise of emerging economies gave

neoliberal globalization even more momentum and — as intellectuals like Fukuyama claimed — seemed increasingly to be devoid of an alternative.

But this was not the case.

In the wake of the 500-year commemoration of the beginning of the 1492 conquest of the Americas, indigenous peoples in Latin America began to organize, and on 1 January 1994, the Zapatistas in Mexico began an uprising that garnered worldwide attention. The Mexican writer Octavio Paz spoke of the «first rebellion of the 21st century», and an inaugural international meeting in Chiapas with the title «For Humanity and Against Neoliberalism» attracted more than 3,000 participants from all over the world. At the same time, the global network La Vía Campesina was established with the explicit goal of strengthening alternatives to industrial and profit-driven agriculture.

In 1995, the «first revolt against globalization», as *Le Monde* put it, took place in Europe. A three-week strike by workers in the rail and transport sector received unexpected support from broad swathes of civil society. The protests were motivated by cuts to pensions as well as by plans to restructure the entire railroad network. The planned route reductions necessarily entailed the loss of a considerable number of jobs. Roughly two million people protested throughout the country against the proposed governmental measures, which were criticized as an extension of the EU's Maastricht Treaty of 1992 and its attendant policies.

In the 1990s, the movement made a significant show of global solidarity by demanding that countries in the Global South be deleveraged because the neoliberal policies generating high interest rates — driven largely by the United States, which was able to effect such considerable influence due to the hegemony of the US dollar — were gradually bankrupting them. So-called structural adjustment programmes were imposed on many countries (and often welcomed by the elites there), allowing for the implementation of neoliberal policies such as the weakening of the state and of workers' rights, cuts to public spending, extensive privatization, and a strengthening of shareholders.

In the mid-1990s, the Jubilee 2000 campaign was able to give fresh impetus to the campaign for debt relief. This was strategically timed to coincide with the increasing number of counter-summits being organized at the time, most of which were held at the locations hosting the meetings of the international officials responsible for making decisions pertaining to globalization policy. Although it garnered less media attention than other counter-summits (see below), the mass demonstration, which amassed some 80,000 people at the G8 meeting in Birmingham in 1998, was a high point of that campaign. But the severe financial and economic crises that plagued Mexico in the mid-1990s, as well as those in Brazil, Russia, and Southeast Asia toward the end of the decade, showed that the globalization that had been so celebrated by the establishment was responsible for the systematic and brutal production of a world divided between winners and losers.

Increasingly, the emergent alter-globalization movement found its antagonist embodied in particular by international political treaties and institutions. Central to this was the Washington Consensus — named after the US government and the International Monetary Fund and World Bank, also based in Washington — which was the clearest political instrument of neoliberal globalization. The World Trade Organization (WTO)

intended to translate its neoliberal principles into binding global policies. After the WTO was founded, a Multilateral Agreement on Investment (MAI) had been negotiated first between the OECD countries and then with the governments of the countries of the Global South, which would have granted extensive rights to transnational investors far beyond those stipulated by WTO provisions, which were already corporate-friendly to begin with. Civil society groups learned of the secret negotiations and launched an ultimately successful campaign against the Washington Consensus.

The Battle of Seattle

The third WTO conference, which took place in Seattle at the end of 1999, garnered global attention for the alter-globalization movement. A significant amount of media attention focused on the violent clashes between demonstrators and the repressive police outside of the conference, which ultimately gave the protests their name: the «Battle of Seattle». The large number of mass actions and blockades that successfully obstructed the negotiations were equally impressive.

The WTO conference in Seattle was also a failure in terms of negotiations: the European Union did not want to concede the US demand for the liberalization of European agricultural markets. This outcome was seen as a success by the movement and led to protests against subsequent meetings of the IMF and World Bank, such as those held in Washington, D.C. in the spring of 2000, and in Prague in autumn of the same year.

The success of the movement was contingent upon two key factors: firstly, in order for mass mobilizations on the streets to lead to institutional change, they had to be accompanied by sympathetic media coverage. For example, when a draft treaty of the aforementioned MAI was made public in 1997, this prompted a wave of demonstrations by members of civil society in a number of different countries. The protests were so successful in France that parliament spoke out against this agreement and the government ended the negotiations.

Secondly, the movement needed broad alliances. For example, the protests in Seattle brought together trade unions and the ecology movement under the motto «Teamsters and Turtles». Beyond that, a number of conservative truck drivers took to the streets with radical environmental activists to launch a joint criticism of the negative effects of neoliberal globalization.

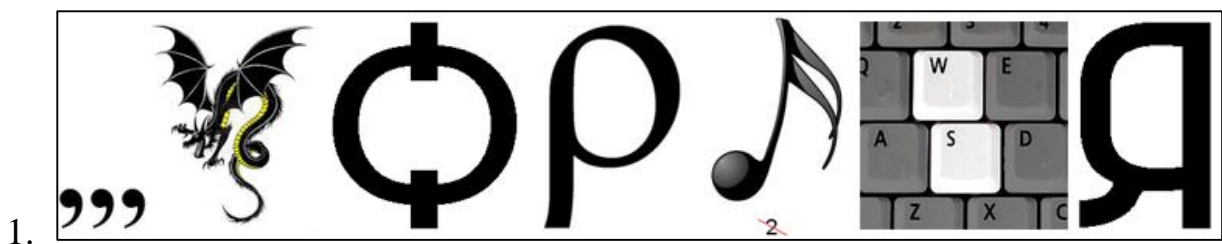
The years from 2000 onwards were marked by a vast array of different political actions on the part of the alter-globalization movement, which cannot be reduced to the summits and mass demonstrations, even though these were still important for the movements, both internally and in the eyes of the public. Many existing organizations, smaller media outlets, or sections of different trade unions made critical remarks about neoliberal globalization in their actions and programmes, objecting to the increasing social divisions and the fact that the predominant policies were primarily geared towards the interests of the wealthy.

In many cases, they also established a kind of organizational infrastructure. Even back then it had become clear that international protest movements were dependent upon the organizational and financial support of political institutions in particular. Non-governmental organizations often assumed this role.

☒/☑ Завдання 2. Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Рух, спрямований проти неоліберальної глобалізації, називається рухом за глобальну справедливість.
2. Основними гаслами антиглобалістського руху є самоорганізація; неоліберальне спрямування; самоуправління.
3. Альтерглобалізм є новим типом базової демократії, який ґрунтується на засадах християнської моралі.
4. Загальними цілями альтерглобалізму є висунення альтернативної концепції побудови світової системи, майбутні учасники якої не претендують на монополізацію прав глобального управління, а керуються у власних діях існуючою в суспільстві громадською думкою.
5. Програма антиглобалістів передбачає розвиток двох взаємопов'язаних напрямків, таких як неокейнсіанський і руйнівний.
6. Трансформістський напрям антиглобалістського руху очолюється організацією АТТАК.
7. Альтерглобалістський рух по суті – це рух за модернізовану глобалізацію.
8. До системи альтерглобалізму належать: університетські рухи; жіночі організації, селянські та фермерські рухи.
9. До зовнішніх суперечностей антиглобалізму відносять суперечності між соціально-економічною нерівністю учасників та їхнім рівноправним діалогом і солідарністю.
10. Руйнівний напрям антиглобалістського руху очолюється організацією АТТАК.

Завдання 3. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Концепції альтерглобалізму.

2. Місце альтерглобалізму в сучасній глобалістиці.
3. Вплив антиглобалізму на процеси глобалізації.

Тема 7. Глобальні ринки: становлення, функціонування, класифікація, проблеми розвитку

➔ **Мета:** дослідження особливостей становлення та розвитку глобальних ринків (товарів, послуг, капіталів, праці); вивчення основних законів та механізмів їх функціонування. Систематизувати знання щодо сучасних проблем розвитку глобальних ринків.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно розкрити сутність, напрями та етапи інтернаціоналізації міжнародної торгівлі. Особливу увагу потрібно звернути на дослідження та аналіз особливостей становлення, функціонування та розвитку глобальних ринків (товарів, послуг, капіталів, праці).

Окремо необхідно проаналізувати та узагальнити наявні проблеми розвитку глобальних ринків, зупиняючись на розкритті впливу військових конфліктів, міжнародних санкцій тощо.

План

1. Інтернаціоналізація: сутність, напрями, етапи.
2. Особливості функціонування сучасних глобальних ринків:
 - 2.1. Глобалізація товарних ринків.
 - 2.2. Глобалізація ринку послуг.
 - 2.3. Глобальний ринок капіталів і його сегменти.
 - 2.4. Глобальний ринок праці.
3. Проблеми розвитку глобального ринку.

Основні терміни і поняття

Глобальний ринок, глобальний попит, глобальна пропозиція, глобальна ціна, глобальна конкуренція, інфраструктура глобального ринку, глобальний товарний ринок, глобальний ринок послуг, диверсифікація послуг, аутсорсінг, аутстафінг, консалтинг, коучінг, глобальний ринок капіталів, глобальний ринок праці.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Інтернаціоналізація – це:
 - а) процес зближення національних економік шляхом посилення промислової співпраці та взаємозалежності міжнародного товарообороту, руху капіталів, робочої сили між країнами;
 - б) процес розвитку стійких економічних взаємозв'язків між країнами і виходу процесу відтворення за межі національного господарства;
 - в) усі відповіді правильні;

- г) зростання взаємозалежності економік різних країн, розвиток інтеграційних процесів, інтенсивний перехід цивілізованих країн від замкнутих національних господарств до економіки відкритого типу.
- 2) Що не є характерною рисою міжнародного бізнесу?
- а) підприємства використовують лише свої ресурси;
 - б) визначальна роль культурного фактору в діяльності міжнародних компаній;
 - в) отримання прибутку відбувається за рахунок використання переваг виходу за межі національних ринків;
 - г) підприємства отримують додаткові економічні можливості.
- 3) Які форми міжнародних економічних зв'язків були характерні для першого етапу інтернаціоналізації виробництва?
- а) Зовнішня торгівля
 - б) Міжнародний поділ праці (МПП)
 - в) Інтеграція національних господарств
 - г) Складна кооперація
- 4) Який етап інтернаціоналізації виробництва включає розвиток складної кооперації та базується на МПП?
- а) Другий етап
 - б) Четвертий етап
 - в) Перший етап
 - г) Третій етап
- 5) Який етап інтернаціоналізації виробництва характеризується комплексністю і охоплює всі підсистеми господарства?
- а) Перший етап
 - б) Третій етап
 - в) Другий етап
 - г) Четвертий етап
- б) Міжнародний поділ праці – це:
- а) диференціація, спеціалізація трудової діяльності;
 - б) об'єктивний процес відокремлення певних видів праці, одночасне співіснування їх у суспільному виробництві;
 - в) вищий ступінь суспільного поділу праці, що базується на спеціалізації національних економік з виробництва товарів і послуг відповідно до особливостей природних, соціально-економічних та інших умов виробництва в різних країнах;
 - г) процес вичленення окремих галузей у великих галузях.
- 7) Міжнародна спеціалізація виробництва розвивається за двома напрямками:
- а) правильна відповідь відсутня;
 - б) виробничим і територіальним;
 - в) виробничим і галузевим;
 - г) територіальним і галузевим.
- 8) Основними формами МСВ є:
- а) подетальна спеціалізація;
 - б) технологічна спеціалізація;
 - в) усі відповіді правильні;

- г) предметна спеціалізація.
- 9) Які чинники впливають на розвиток інтернаціоналізації виробництва?
 - а) рівень техніко-економічного розвитку країн, особливості виробничої асоціації, величина національного господарства, рівень розвитку МПП;
 - б) рівень інфляції та безробіття, кваліфікація трудових ресурсів, величина золотовалютних резервів, рівень розвитку промисловості;
 - в) усі відповіді правильні;
 - г) рівень техніко-економічного розвитку країн, особливості інфраструктури, величина золотовалютних резервів, рівень розвитку інтелектуальної сфери.
- 10) Міжнародний бізнес – це:
 - а) ділова взаємодія фірм різних форм власності або їх підрозділів, які знаходяться в одній країні;
 - б) підприємницька діяльність, що пов'язана з використанням капіталу в різноманітних формах і переваг підвищеної ділової активності;
 - в) здійснення глобальних виробничих, будівельних, торговельних, сервісних програм господарськими суб'єктами двох або більше країн;
 - г) будь-які господарські операції, що здійснюються різними контрагентами.

Завдання 1. Написання есе на одну із запропонованих тем:

- «Біженці в країнах Європи: проблема, чи додаткова рушійна сила розвитку».
- «Старіння нації в країнах Європи, Японії».
- «Населення африканського континенту: перспективи для глобального ринку праці».
- «Як виглядатиме населення Європи через 50 років, хто житиме на цій території?»
- «Відтік мізків як загальносвітова тенденція: напрями міграції та проблеми для країн».

Рекомендації для виконання, алгоритм «Есе»:

- Збирання інформації за проблемою.
- Аналіз інформації.
- Виявлення власної точки зору.
- Викладання власної точки зору у вигляді тексту (100% авторський текст).

Есе може бути вільним, аргументованим написанням ВЛАСНОГО тексту в довільному стилі (обсяг 2000 знаків рукописного тексту з пробілами).

/ **Завдання 2.** Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Виділяють три основні етапи розвитку інтернаціоналізації господарського життя.
2. Міжнародний поділ праці – це вилучення з приватної власності осіб у власність держави землі, промислових і транспортних підприємств або цілих галузей народного господарства.
3. Основою інтернаціоналізації є міжнародний поділ праці.

4. Міжнародна кооперація виробництва розвивається за двома напрямками – вертикальним і горизонтальним.

5. Глобалізація товарних ринків проявляється в тому, що міжнародна компанія розглядає проблему збуту продукції кінцевим споживачам з погляду всіх міжнародних каналів розподілу.

6. Найвизначніший сегмент світового ринку капіталів – північноамериканський континентальний ринок.

7. Міжнародний бізнес – це підприємницька діяльність, пов'язана з використанням капіталу в різноманітних формах і переваг підвищеної ділової активності; здійснюється з метою отримання соціальних пільг і поширюється на міжнародну економічну сферу.

8. Ера національних держав характеризується посиленням взаємозв'язку бізнесу і державної влади.

9. На відміну від національної конкуренції, міжнародний бізнес може відчувати підтримку своєї держави в боротьбі з конкурентами.

10. Комерційна ера передбачає загострення суперництва на світових ринках сировини, напівфабрикатів і готових виробів.

Завдання 3. Вивчіть основні показники міжнародної діяльності окремої країни світу (вибір країн може бути будь-яким, за умов, що країни серед студентів не повторюються), заповніть таблицю 3. Дані подайте у грошовій формі (млн. дол., млрд. дол.), та у відсотковій формі за потребою.

Методичні рекомендації до вирішення завдання:

Торговий оборот (ТО) – сукупний обсяг експорту й імпорту за визначений період часу.

Торгове сальдо (ТС) – різниця між вартісним обсягом експорту й імпорту за визначений період часу, може бути позитивним та негативним.

Експортна квота ($E_{кв}$) – відношення вартісного обсягу експорту до ВВП:

$$E_{кв} = E_{зр} / ВВП \times 100 \%,$$

де $E_{зр}$ – обсяг експорту у звітному році.

Імпортна квота ($I_{кв}$) – відношення вартісного обсягу імпорту до ВВП:

$$I_{кв} = I_{зр} / ВВП \times 100 \%,$$

де $I_{зр}$ – обсяг імпорту у звітному році.

Частка прямих іноземних інвестицій (ПІ) у ВВП країни ($Ч_{ПІ}$) – відношення вартісного обсягу ПІ до ВВП:

$$Ч_{ПІ} = ПІ_{зр} / ВВП \times 100 \%,$$

де $ПІ_{зр}$ – обсяг прямих іноземних інвестицій у звітному році.

Отримані дані проаналізуйте. Зробіть висновки, наскільки обрана вами країна залежить від експорту/імпорту, а також від ПІ. Які переваги та недоліки країна отримує від такого становища? Оцініть динаміку проаналізованих показників.

Додатково до таблиці у текстовому форматі оцініть стан розвитку міжнародного бізнесу в обраній країні. Визначте основні глобальні фактори, які впливають на її ринок. Розробіть стратегічні рекомендації для покращення ситуації в сфері міжнародного бізнесу для даної країни.

Таблиця 3 – Основні показники міжнародної діяльності

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
1. Експорт					
2. Імпорт					
3. Торговий оборот					
4. Торгове сальдо					
5. ВВП					
6. Експортна квота					
7. Імпортна квота					
8. Темп росту/приросту експорту					
9. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ)					
10. Частка ПІІ у ВВП країни					

Джерела інформації з відкритого доступу:

- Статистика ЮНКТАД. URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/>
- База даних СБ. URL: <https://data.worldbank.org/>
- База даних ЄС. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home?etrans=uk>

Завдання 4. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Аутсорсінг у глобальній економіці.
2. Аутстафінг у глобальній економіці.
3. Консалтинг у глобальній економіці.
4. Коучінг у глобальній економіці.
5. Сутність міжнародного бізнесу та його характеристика.

Тема 8. Регулятивні механізми глобальної економіки

➔ **Мета:** дослідження особливостей формування та функціонування регулятивних механізмів глобальної економіки; вивчення основних напрямів регулювання діяльності національних економік. Систематизувати знання щодо діяльності ключових міжнародних організацій.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно розкрити особливості формування та напрями глобальної системи регулювання світогосподарських відносин.

Особливу увагу потрібно звернути на дослідження та аналіз діяльності міжнародних інститутів глобального регулювання світової економіки, а також на протиріччя їхньої діяльності.

Окремо необхідно проаналізувати та виділити особливості діяльності СОТ, як основного регулятора міжнародних торговельних відносин.

План

1. Формування глобальної системи регулювання світогосподарських відносин.
2. Напрями макроекономічного регулювання національних економік.
3. Міжнародні інститути глобального регулювання світової економіки.
4. Головні протиріччя і проблеми глобального регулювання економіки.
5. Міжнародна регулююча система СОТ та її роль у розвитку глобальної економіки.

Основні терміни і поняття

Глобальна система регулювання, міжнародний інститут регулювання, СОТ (Світова організація торгівлі), ГАТТ (Генеральна угода про торгівлю товарами), ГАТС (Генеральна угода про торгівлю послугами), МВФ (Міжнародний валютний фонд), СБ (Світовий банк), МБРР (Міжнародний банк реконструкції та розвитку), ШОС (Шанхайська організація співробітництва), глобальна економічна політика, суб'єкти глобальної економічної політики, об'єкти глобальної економічної політики, міжнародна організація, неурядові організації, неформальні клуби.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

1) ТНК – це:

- а) корпорація, яка здійснює міжнародне виробництво на основі прямих іноземних інвестицій та має прямий контроль над своїми закордонними філіями;
- б) компанія (корпорація), яка володіє виробничими підрозділами в декількох країнах;

- в) компанії, які володіють або контролюють виробництво продукції (або послуг) поза межами країни базування, в різних країнах світу, розташовуючи там свої філії, які функціонують відповідно до глобальної стратегії материнської компанії;
 - г) усі відповіді правильні.
- 2) За комплексною лібералізацією та розробкою міжнародних правил для міжнародної торгівлі товарами і послугами займаються:
- а) ЄЕС, НАФТА, МЕРКОСУР;
 - б) МВФ, Банк міжнародних розрахунків, Паризький та Лондонський клуби кредиторів;
 - в) ЮНІДО, Світовий банк, МВФ;
 - г) ГАТТ, СОТ, ЮНКТАД, Міжнародна торгова палата.
- 3) Яка організація сприяє розвитку міжнародної торгівлі, рівноправної взаємовигідної співпраці між державами, напрацюванням рекомендацій з функціонування міжнародних економічних відносин?
- а) ЮНСІТРАЛ;
 - б) СБ;
 - в) МВФ;
 - г) ЮНКТАД.
- 4) Яка організація знаходить головне втілення в розробці й прийнятті конвенцій – документів, у яких містяться узгоджені норми, принципи й стандарти в галузі міжнародного торговельного права?
- а) СБ;
 - б) ЮНСІТРАЛ;
 - в) ЮНКТАД;
 - г) МВФ.
- 5) Яка організація займається фінансуванням розвитку, використанням багатостороннього гарантування для країн, що розвиваються?
- а) ЮНСІТРАЛ;
 - б) СБ;
 - в) ЮНКТАД;
 - г) МВФ.
- 6) Стан реалізації структурних реформ у світовій економіці, насамперед у країнах, що розвиваються, оцінюють та здійснюють моніторинг:
- а) ЮНІДО, Світовий банк, МВФ;
 - б) ГАТТ, СОТ, ЮНКТАД, Міжнародна торгова палата;
 - в) МВФ, Банк міжнародних розрахунків, Паризький та Лондонський клуби кредиторів;
 - г) ЄЕС, НАФТА, МЕРКОСУР.
- 7) Найбільш розвинені країни з розвинутою економікою:
- а) Група 7 (G7);
 - б) Група 10 (G10);
 - в) Група 22 (G22);
 - г) Група 24 (G24).
- 8) Західні країни з розвиненими ринковими системами:

- а) Група 7 (G7);
 - б) Група 22 (G22);
 - в) Група 24 (G24);
 - г) Група 10 (G10).
- 9) В якій країні створена СОТ?
- а) Франція;
 - б) Швейцарія;
 - в) Нью-Йорк;
 - г) Італія.
- 10) Вищий орган СОТ:
- а) Генеральна Рада;
 - б) Міжвідомчий комітет;
 - в) Міністерська Конференція;
 - г) Генеральна Асамблея.

Завдання 1. Написання есе на одну із запропонованих тем:

- Які можливі шляхи вдосконалення глобальних механізмів регулювання світової економіки в умовах сучасного світу?
- Як ви оцінюєте роль глобальної економічної політики в гармонізації національних інтересів?

Рекомендації для виконання, алгоритм «Есе»:

- Збирання інформації за проблемою.
- Аналіз інформації.
- Виявлення власної точки зору.
- Викладання власної точки зору у вигляді тексту (100% авторський текст).

Есе може бути вільним, аргументованим написанням ВЛАСНОГО тексту в довільному стилі (обсяг 2000 знаків рукописного тексту з пробілами).

Завдання 2. Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Макроекономічне регулювання відбувається насамперед через прискорений розвиток ТНК, які вже сьогодні перетворились на основний механізм технологічного вдосконалення сучасної світової економіки, нарощування конкурентоспроможності, динамізації економічного зростання в цілому і міжнародної торгівлі зокрема.

2. Міжнародна торгова палата має важливі повноваження як «дебітор останньої інстанції», вона має приходити на порятунок країнам у разі виникнення гострих порушень економічної рівноваги, що загрожують поширенням на світову економіку в цілому.

3. Група Світового банку має значні повноваження в рамках системи глобального регулювання здебільшого відносно використання процедур фінансування розвитку, багатостороннього гарантування для країн, які розвиваються.

4. До групи 20 (G20) належать лише розвинуті країни.

5. СОТ забезпечує вільну, справедливу міжнародну торгівлю, формування глобальної політики в галузі конкуренції в поєднанні з антимонопольними положеннями та кодексом поведінки глобальних корпорацій.

6. Міжнародний кримінальний суд повинен забезпечувати формування структури глобального управління на основі принципів справедливості та турботи про добробут людини.

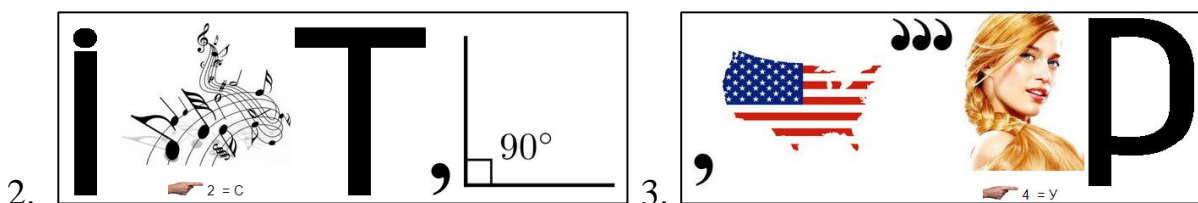
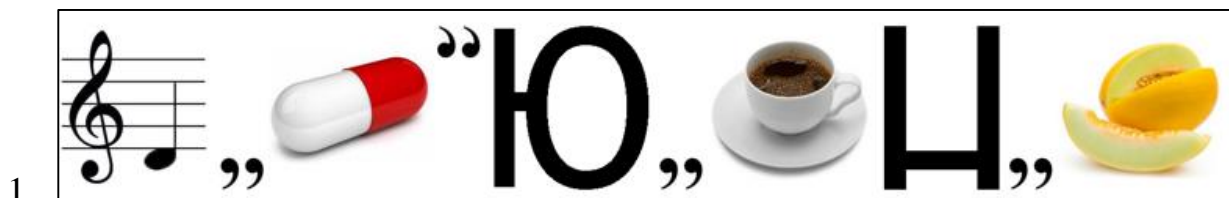
7. Міжнародний валютний фонд відіграє важливу роль у погодженні різних аспектів економічної політики і розробці узгоджених її параметрів та типових законів, зокрема, стосовно іноземних інвестицій і регулювання діяльності ТНК, оподаткування, експортного кредитування, розрахунків тощо.

8. Конференція ООН з торгівлі і розвитку відіграє значну роль у формуванні міжнародних норм за такими напрямками: договори міжнародної купівлі-продажу товарів; міжнародні платежі, передусім їх основні інструменти й умови – стосовно міжнародних простих та переказних векселів, міжнародних кредитних переказів.

9. Дисонансу між різними рівнями глобального регулювання (мікрорівня з боку ТНК та макрорівня з боку міжнародних організацій) не відбувається.

10. Тенденції економічної глобалізації означають, що всі країни мають рівне становище відносно глобальної системи, яка формується, та будуть отримувати однакову вигоду від перебування в її межах.

Завдання 3. Розв'яжіть ребуси

Завдання 4.

Вивчіть основні міжнародні організації, заповніть таблицю 4.

Зробіть висновок про роль міжнародних організацій у становленні єдиного світового господарства та можливості подальшого співробітництва між ними.

Таблиця 4 – Міжнародні організації

Назва міжнародної організації	Рік та країна створення	Цілі створення	Члени організації, підпорядкування	Проекти, ініціативи, досягнення
СОТ				
МВФ				

Світовий банк				
ЮНІДО				
ЮНКТАД				
МБРР				
ООН				
ОЕСР				
ОПЕК				

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Міжнародні організації в системі регулювання світовою економікою.
2. Функціональна специфіка держави в глобальній інституціональній інфраструктурі. Майбутнє національної держави.
3. Недоліки діяльності міжнародних організацій.

Тема 9. Глобальна економіка як прогностична реальність

➔ **Мета:** дослідження особливостей сучасного етапу світового розвитку, факторів та напрямів його спрямування; вивчення механізмів розв'язання глобальних проблем. Структурувати знання щодо конфігурації глобальної системи координації розвитку і використання людських ресурсів, а також розробки їх сценаріїв.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно розкрити сутність, особливості та глобальні фактори спрямування сучасного етапу світового розвитку.

Особливу увагу потрібно звернути на дослідження та аналіз наявних моделей економічного розвитку і стратегій глобалізації.

Окремо необхідно проаналізувати та узагальнити наявні перспективні сценарії глобального розвитку, розкрити конфігурацію глобальної системи координації розвитку і використання людських ресурсів, а також продемонструвати роль міжнародних організацій у керуванні цими процесами.

План

1. Сучасний етап світового розвитку: особливості, фактори, загрози.
2. Моделі економічного розвитку та можливі стратегії глобалізації.
3. Стратегії глобального розвитку світу.
4. Перспективні сценарії глобального розвитку.

Основні терміни і поняття

Технологічний уклад (перший, другий, третій, четвертий, п'ятий), промислова революція, «нова економіка», система, економічна система, розвиток, екстенсивний, інтенсивний, детенсивний економічний розвиток, прогрес, стагнація, регрес, глобальні загрози, глобальні ризики, глобальні проблеми, глобальні виклики, глобальні тенденції, глобальні актори (суб'єкти) програма розвитку ООН (ПРООН).

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Серед факторів впливу на сучасний стан світового розвитку виділяють:
 - а) державну та військову міць країн;
 - б) урбанізацію, старіння населення та технологічні інновації;
 - в) інтенсифікацію використання природних ресурсів;
 - г) немає правильної відповіді.
- 2) Де була сформульована новітня модель економічного розвитку, що названа моделлю сталого (стійкого) розвитку?
 - а) Чикаго;
 - б) Женева;
 - в) Будапешт;

- г) Ріо-де-Жанейро.
- 3) Спільною рисою національних стратегій країн є:
 - а) фінансова допомога іншим країнам;
 - б) підвищення рівня життя;
 - в) збереження національних інтересів;
 - г) створення нових робочих місць.
- 4) Що означає термін "стратегія" в економіці?
 - а) Міжнародні програми економічного розвитку.
 - б) Співвідношення сил великих держав.
 - в) Мистецтво ведення війни.
 - г) Організаційна модель майбутньої поведінки суб'єктів.
- 5) Які основні фактори ускладнюють формування глобальних стратегій?
 - а) Технологічний розвиток країн.
 - б) Розмір території та чисельність населення.
 - в) Дефіцит сировинних ресурсів.
 - г) Сировинні ресурси.
- 6) Які організації розробляють міжнародні програми економічного розвитку?
 - а) Світовий банк та Міжнародний валютний фонд.
 - б) Програми розвитку ООН та Міжнародного валютного фонду.
 - в) Програми розвитку ООН (ПРООН).
 - г) Всі вище згадані організації.
- 7) Сценарій «Глобальна синхронність» відповідає:
 - а) дивергенції країн з уповільненням темпів зростання;
 - б) конвергенції країн з прискоренням темпів зростання;
 - в) конвергенції країн з уповільненням темпів зростання;
 - г) дивергенції країн з прискоренням темпів зростання.
- 8) Згідно з яким сценарієм фінансові центри впливу зміщуються до Азії:
 - а) «спіраль страху»;
 - б) «новий Халіфат»;
 - в) «Давоський мир»;
 - г) «РАХ Americana».
- 9) Розвиток подій за сценарієм «Новий халіфат»:
 - а) сприятиме розповсюдженню новітніх технологій на країни Сходу;
 - б) дозволить мусульманським країнам досягти рівня розвинутих;
 - в) призведе до сповільнення глобалізаційних процесів, економічного спаду та соціальних потрясінь;
 - г) усі відповіді неправильні.
- 10) Які країни претендують на статус альянсу найбільш розвинутих країн (бі-чи триполярного світу)?
 - а) Об'єднання з країн США, Китаю, Індії, Росії, ЄС, Японії.
 - б) Велика сімка.
 - в) Всі згадані у переліку країни.
 - г) П'ятірка постійних членів Ради Безпеки ООН.

Завдання 1. Аналіз міжнародних стратегій глобалізації.

Мета завдання: Дослідити та порівняти різні міжнародні стратегії глобалізації та їх вплив на економічний розвиток окремих країн, регіонів, світу.

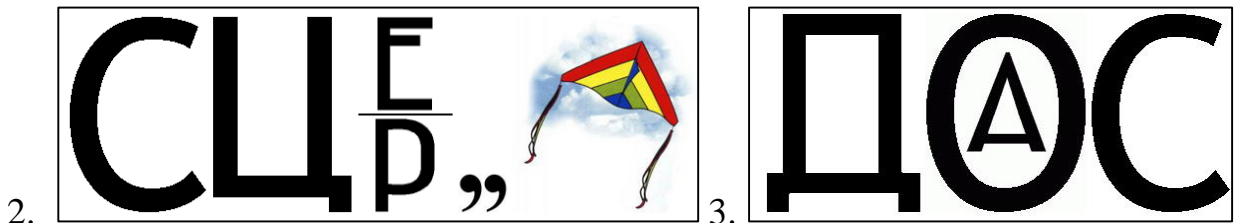
Рекомендації для виконання:

1. Оберіть одну з країн або регіонів світу (наприклад, ЄС, Китай, США тощо) і проведіть докладний аналіз її міжнародних стратегій глобалізації.
2. Дослідіть, які політичні, економічні та соціокультурні стратегії використовуються цією країною або регіоном для підтримки або обмеження процесів глобалізації.
3. Оцініть вплив цих стратегій на економічний розвиток та соціокультурні аспекти обраної країни або регіону.
4. Порівняйте результати вашого аналізу з іншими студентами, які обрали різні країни або регіони для вивчення.
5. Підготуйте коротку презентацію результатів вашого дослідження для обговорення на занятті.

Завдання 2. Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. У 1950–1960-х роках значну увагу почали приділяти структурним змінам, що мають передувати самопідтримуючому зростанню.
2. У 1980-х роках під значним впливом кризових явищ у світовому господарстві перші позиції зайняла неокласична концепція, в якій основний акцент зміщується на конструктивну роль вільних ринків, необхідність лібералізації економіки, її зовнішньої відкритості, приватизації власності, інституційної перебудови тощо.
3. Однією з проблем глобальної цивілізації є зростання недовіри країн-лідерів до країн, що розвиваються.
4. Економіка Індії має сприятливий демографічний профіль для економічного зростання, внаслідок зростання населення.
5. Могутність світових центрів визначається тільки розміром території.
6. Національні стратегії країн вважаються міжнародними, внаслідок їх впливу на світовий стан глобальної економіки.
7. Стратегічним вектором країн, що розвиваються, є підтримка неокейнсіанських тенденцій розвитку.
8. Сучасний стан глобалізаційних процесів вимагає від світового товариства здійснення узгодженої політичної стратегії подальшого розвитку.
9. Відповідно до своєї національної стратегії Китай керує світом з позиції сили.
10. Перспективні сценарії світового розвитку у переважній більшості песимістичні.
11. Незважаючи на зростання світового впливу економік країн, що розвиваються, лідерство провідних країн залишиться незмінним.

Завдання 3. Розв'яжіть ребуси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Сучасна специфіка структури глобальної економіки.
2. Перспективи реалізації ідеї «відкритого суспільства» та розвитку бізнесу у глобальному економічному просторі.
3. Проблеми глобальної трансформації економіки і суспільства у науковій концепції Б. Гаврилишина.
4. Глобальне поширення демократії та військових конфліктів.

Тема 10. Конкурентна стратегія розвитку України в умовах глобалізації

➔ **Мета:** дослідження місця України у глобалізаційних процесах, визначення її сильних та слабких сторін. Систематизація та структурування знання щодо можливих напрямів і векторів розвитку національної економіки, враховуючи ризики, загрози та тенденції глобалізаційних процесів.

Методичні вказівки до виконання практичних завдань

При опрацюванні даної теми доцільно розкрити конкурентні переваги України на міжнародних ринках, з'ясувати сильні та слабкі сторони національної економіки, виділити ключові позиції експорту, імпорту, основних торговельних партнерів.

Особливу увагу потрібно звернути на аналіз суперечливого впливу глобалізації на розвиток української економіки, політики, соціально-культурної сфери. Дослідити, як впливає діяльність міжнародних організацій на Україну, хто її підтримує в умовах військового стану, які наслідки і результати такої підтримки.

Окремо необхідно узагальнити перспективні вектори та напрями економічного розвитку України в мовах глобалізації із використанням результатів SWOT та PEST аналізів.

План

1. Проблема конкурентоспроможності України в глобальній економіці.
2. Суперечливий вплив глобалізації на розвиток України.

3. Наслідки і результати співробітництва України з організаціями глобального профілю діяльності.

4. Напрями економічного розвитку України в умовах глобалізації.

Основні терміни і поняття

Національна економіка, конкурентна стратегія, Угода про асоціацію, Європейська політика сусідства, кандидат на вступ до ЄС.

Завдання для самостійного виконання

 Тестові завдання. Виберіть правильну відповідь.

- 1) Яке поняття є фундаментальною умовою інтеграції України у світовий економічний простір?
 - а) Зниження виробництва.
 - б) Низький рівень інфляції.
 - в) Високий рівень конкурентоспроможності.
 - г) Посилення регулювання держави.
- 2) З якими причинами пояснюється низька конкурентоспроможність України на світових ринках?
 - а) Зменшення обсягів виробництва.
 - б) Зниження якості промислової продукції.
 - в) Слабка роль держави в регулюванні економіки.
 - г) Здійснення науково-дослідницької діяльності.
- 3) Що є реальним і високоефективним фактором підвищення конкурентоспроможності національної економіки?
 - а) Зменшення ролі економічних суб'єктів.
 - б) Державна промислова політика.
 - в) Зниження рівня виробництва.
 - г) Зростання інфляції.
- 4) Як глобалізація впливає на виробництво і конкурентоспроможність країн?
 - а) Підвищує продуктивність праці.
 - б) Зменшує можливості для використання ресурсів.
 - в) Загострює конкурентну боротьбу.
 - г) Збільшує витрати на працю.
- 5) Які можливості принесла глобалізація для країн, які розвиваються?
 - а) Зростання витрат на працю.
 - б) Зменшення експортних операцій.
 - в) Відсутність фінансових ресурсів.
 - г) Стабілізація інвестиційних процесів.
- б) Які виклики несе глобалізація відносно робочої сили?
 - а) Збільшення податків на працю.
 - б) Зростання попиту на некваліфікованих працівників.
 - в) Свобода переміщення робочої сили.
 - г) Зменшення мобільності робочої сили.
- 7) Як глобалізація впливає на політичний аспект держави?

- а) Делегує повноваження міжнародним організаціям.
 - б) Збільшує повноваження держави.
 - в) Обмежує вплив міжнародних організацій.
 - г) Зміцнює незалежність держави.
- 8) Вкажіть стратегічні пріоритети розвитку України в умовах глобалізації:
- а) Збільшення монопольної залежності від іноземних ринків.
 - б) Ізоляція від світової інституціональної інфраструктури.
 - в) Системна інтеграція у світове господарство.
 - г) Відмова від міжнародної конкурентоспроможності.
- 9) Що потрібно для забезпечення ефективної міжнародної конкурентоспроможності?
- а) Монополізація внутрішнього ринку.
 - б) Ліквідація конкуренції.
 - в) Інноваційний розвиток.
 - г) Відмова від міжнародної співпраці.
- 10) Які можливі наслідки глобального економічного конфлікту?
- а) Збільшення зайнятості.
 - б) Стабілізація економіки.
 - в) Військові сутички.
 - г) Зменшення інфляції.

/ **Завдання 1.** Знайдіть правильні твердження серед перелічених нижче:

1. Стратегічною метою України є вступ до Євразійського Союзу.
2. «Угода про асоціацію...» між Україною та Європейським Союзом була підписана ще в 1987 році.
3. Основна ідея Європейської політики сусідства полягає в тому, що такі держави, які ще не є членами ЄС, але мають спільний з ЄС кордон, наприклад Україна, стануть частиною простору, «кола друзів», з якими ЄС тісно співпрацює.
4. Позики Європейського банку реконструкції й розвитку спрямовані на реалізацію довгострокових інвестиційних проєктів, структурну перебудову національної економіки й розвиток окремих її галузей (у тому числі паливно-енергетичної), впровадження ринкових відносин в аграрному секторі економіки, підтримку українських підприємств, страхування імпорту тощо.
5. Першим регіональним угрупованням, до якого увійшла Україна, стала Співдружність Незалежних Держав (СНД).
6. Кредити МВФ спрямовуються на підтримку платіжного балансу й на погашення внутрішнього боргу України.
7. Україна стала однією зі засновниць ООН у 1945 році на правах самостійного члена.
8. У 2010 році Україна стала членом Світової організації торгівлі (СОТ).
9. Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС у 2022 р.
10. У 2018 р. Україна вийшла зі складу СНД.

Завдання 2. Розв'яжіть ребуси

Завдання 3. Розв'яжіть кросворд.

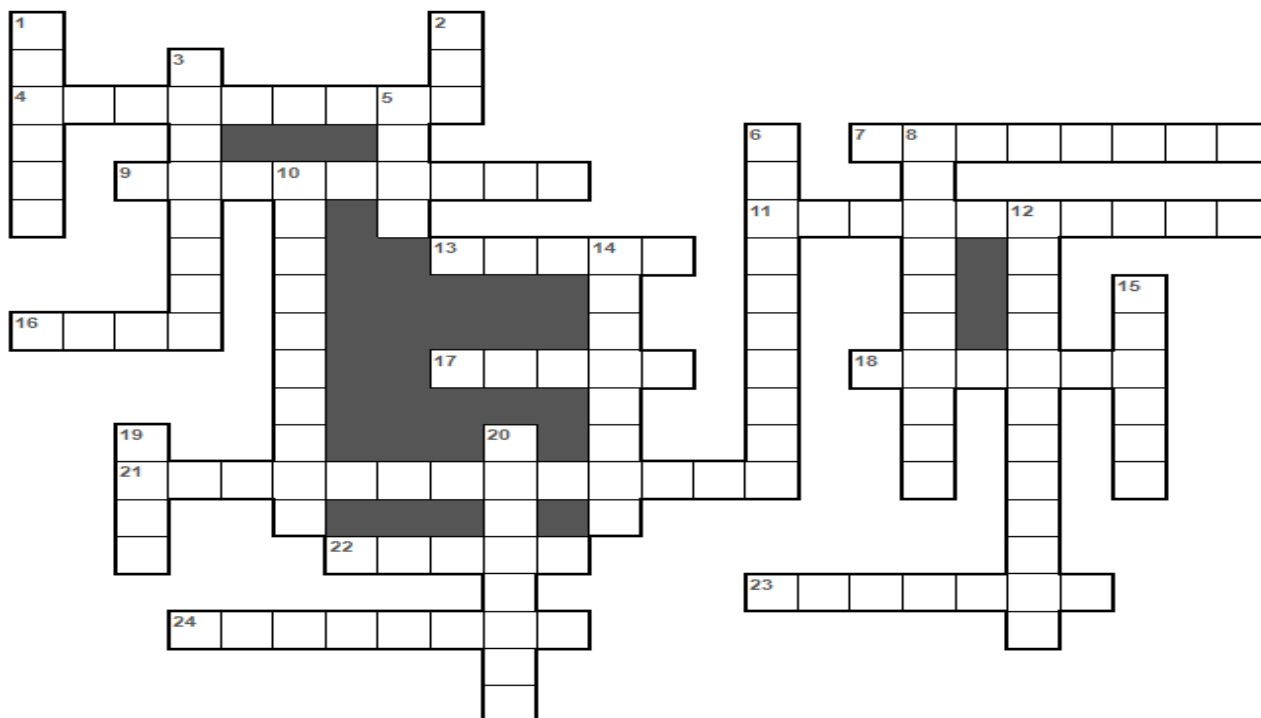
По горизонталі

- Країна, яку називають «двигуном Європейської інтеграції».
- Процес зміни постійного місця проживання індивідів чи соціальних груп.
- Особа зі складу збройних сил сторони, яка бере участь у міжнародному збройному конфлікті.
- Сукупність привабливих умов для проживання в інших місцях, наприклад у регіонах, де вища оплата праці, де можна здобути вищий соціальний статус.
- Прізвище французького дипломата, якого вважають «родоначальником єдиної Європи».
- Територія України, анексована державою-сусідом з порушенням міжнародного права.
- Країна, що у XXI ст. найбільш відверто порушує міжнародні правила.
- Міжнародне агентство з атомної енергії.
- Процес, пов'язаний із незадовільними чи важкими умовами існування індивіда в його рідних місцях.
- Країна, що входить до числа постійних учасників Ради Безпеки ООН.
- Міжнародна угода між суб'єктами міжнародного права, що надає їм взаємні права й обов'язки.
- Свідчення науково-технічного прогресу, що є одним із проявів глобалізації.

По вертикалі

- Місто, в якому було прийнято конвенції про захист жертв війни.
- Країна, де знаходиться штаб-квартира ООН.
- Негативний наслідок глобалізації суспільства.
- Назва (аббревіатура) Організації Північноатлантичного договору.
- Один з найбільш важких злочинів, що порушує принципи міжнародного гуманітарного права.
- Добровільне та взаємовигідне об'єднання окремих частин у певну самостійну цілісність.

10. Основна проблема від надмірного зростання кількості іммігрантів.
12. Процес поетапного перетворення світу в єдиний простір.
14. Один із способів міжнародного мирного врегулювання.
15. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури.
19. Валюта Європейського Союзу.
20. Місто, де було укладено меморандум, що надавав Україні гарантії безпеки у разі відмови від ядерної зброї.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми

1. Відносини України зі Співдружністю незалежних держав (СНД).
2. Україна та Китай сучасний стан та перспективи взаємовідносин.
3. Україна та США: взаємовигідні відносини?
4. Перспективи та сценарії закінчення українсько-російської війни.
5. Перспективи та напрями повоєнного відновлення та розвитку національної економіки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка : монографія / за ред. О. І. Рогача. Київ : ЦУЛ, 2020. 368 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045179.pdf>.
2. Белей С. І., Бойда С. В., Колосінська М. І. Глобальна економіка : навч. посіб. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. 227 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0054309.pdf>.
3. Вініченко І. І., Гончаренко О. В., Васильєв С. В., Дідур К. М. Глобальна економіка : навч. посіб. Київ : ДКС центр, 2019. 234 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054370.pdf>.
4. Глобальна економіка : метод. рек. / уклад. А. О. Литвиненко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 50 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054371.pdf>.
5. Горовий В. М. Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації = Gorovoy V.N. National informative processes in the conditions of globalization: monograph : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко. Київ : НАНУ, НБУ ім. В. І. Вернадського, 2015. 332 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi51/0039106.pdf>.
6. Дейнека Т. А. Соціально-економічні суперечності процесу глобалізації суспільства (політико-економічний аналіз) : монографія. Київ : ХНЕУ, 2018. 510 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi60/0044629.pdf>.
7. Економіка України у глобальному середовищі : конспект лекцій / уклад. Н. М. Пугачова. Одеса : ОНУ, 2018. 135 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045675.pdf>.
8. Кусакова Ю. О., Прушківська Е. В. Компаративний аналіз розвитку сфери послуг у країнах світу. Управління змінами та інновації. 2021. № 2. С. 43-49. URL: <http://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/29/26>.
9. Ларіна Я. С., Брацлавська О. С. Розвиток людського капіталу в умовах глобалізації : монографія. Київ : ВЦ Академія, 2012. 248 с.
10. Липов В. В. Глобальна економіка : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 2 : Сучасний стан, проблеми та перспективи глобального розвитку. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 234 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi59/0044031.pdf>.
11. Радзівєвська С. О. Глобалізація та регіоналізація у світовому господарстві : монографія. Київ : ТРОПЕА, 2020. 320 с.
12. Решетило В. П. Глобальна економіка : навч. посіб. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 167 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi60/0044260.pdf>.
13. Casanova L., Miroux A. The Era of Chinese Multinationals : Competing for Global Dominance. Cambridge : Elsevier, 2020. 224 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/ScienceDirect/0046125.zip>.
14. Global economic prospects / World Bank Group. Washington, 2020. 215 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048947.pdf>.
15. Jinji N., Zhang X., Haruna S. Deep Integration, Global Firms, and Technology Spillovers. Singapore : Springer, 2022. 178 p. URL:

<http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048382.pdf>.

16. International Labour Organization and Global Social Governance / T. Halonen, U. Liukkunen (eds.). Cham : Springer, 2021. 146 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi62/0046737.pdf>.

17. Kusakova Yu., Kryshchal T. International tourism and globalisation: interconnection and interdependence. Financial Strategies of Innovative Economic Development. 2024. Iss 2. Pp. 77-81. URL: <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/economics/article/view/4230/4032>

18. Lutz B. J., Lutz J. M. Globalization and the Economic Consequences of Terrorism. London : Palgrave Macmillan, 2017. 210 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045418.pdf>.

19. Moak K. Developed Nations and the Economic Impact of Globalization. Cham : Palgrave Macmillan, 2017. 259 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi61/0045212.pdf>.

20. Verde A. Is Globalisation Doomed? : The Economic and Political Threats to the Future of Globalisation. Cham : Palgrave Macmillan, 2017. 150 p. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi66/0048298.pdf>.

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт журналу The Economist. Стрічка новин. Світ. URL :
2. Офіційний сайт журналу The Financial. Секція World. URL :
3. Офіційний сайт міністерства закордонних справ України. Секція Курс на набуття членства у ЄС і НАТО. URL : <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya>
4. Офіційний сайт національного банку України. Секція Фінансові ринки.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Секція Державний борг. Митна політика. URL : <http://www.minfin.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт ООН. Підрозділ статистики. Секція Business Statistics.
7. Офіційний сайт Конференції ООН з торгівлі і розвитку. Секція World
8. Статистика ЮНКТАД. URL : <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/>
9. База даних Світового Банку. URL : <https://data.worldbank.org/>
10. База даних ЄС. URL :

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Глобальна економіка : метод. рек. / уклад. А. О. Литвиненко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 50 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054371.pdf>.
2. Сардак С. Е. Глобальна економіка як прогностична реальність. *Глобальна економіка* : підручник. Запоріжжя : ФОП Мокшанов В. В., 2017. С. 368 – 381. URL: <https://philarchive.org/archive/SAR-127> (дата звернення 15.07.2024)
3. Вініченко І. І., Гончаренко О. В., Васильєв С. В., Дідур К. М. Глобальна економіка : навч. посіб. Київ : ДКС центр, 2019. 234 с. URL: <http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0054370.pdf>.
4. Економіка сталого розвитку : електронний посібник з дисципліни. Луцьк : Луцький національний технічний університет, 2022. URL : https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%95%D0%A1%D0%A0%20%D0%95%D0%9D%D0%9F%202022%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9/index.html
5. Ребуси українською 2013-2024. Генератор ребусів. URL : http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator
6. Drew Ch. Economic Globalization – Pros and Cons (with Examples). February 3 2024. URL: <https://helpfulprofessor.com/economic-globalization-examples-pros-cons/>
7. Oxford Economics. Global Cities Index 2024. URL: <https://static.poder360.com.br/2024/05/oxford-economics-cidades-mai2024.pdf>
8. Krugman P. R., Obstfeld M., Melitz M. J. International Economics. Theory & Policy. Eleventh Edition. Global Edition. Pearson Education Limited, 2018. URL: https://eclass.duth.gr/modules/document/file.php/OPE01137/International%20trade%20_%20theory%20%26%20policy%20%28%20PDFDrive%20%29.pdf [9].
9. Brand Ul., Makal P. A Brief History of the Alter-Globalization Movement. From the Battle of Seattle to Heiligendamm, Hamburg, and the fight for a just future. Rosa-Luxemburg-Stiftung. 07/08/2022. URL: <https://www.rosalux.de/en/news/id/46700/a-brief-history-of-the-alter-globalization-movement>